

Tarih: Ekim 2022

Millî Reasürans T.A.Ş.
adına sahibi
F. Utku ÖZDEMİR

İnceleme Kurulu
ÜYE
Özlem CİVAN
ÜYE

Kaan ACUN
ÜYE
Muhittin KARAMAN
ÜYE

Gökhan AKTAŞ
ÜYE
Selçuk ÜNAL

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Güneş KARAKOYUNLU

Basım Yayın Koordinatörü
Yasemin TAHMAZ

Dizgi Sorumlusu
Yasemin TAHMAZ

Kapak Dizaynı
Umut SİLE

Baskı
CEYMA MATBAASI
Matbaacılar Sitesi
Yüzyıl Mah. 4. Cad. No. 123
Bağcılar - İstanbul

Yönetim Yeri:
Merkez
Maçka Cad. 35
34367 Şişli / İstanbul

Tel : 0-212-231 47 30 / 3 hat
E-mail : reasuror@millire.com.tr
Internet : <http://www.millire.com.tr>

Yayın Türü: Yerel süreli yayın

3 ayda bir yayımlanır.

**Dergide yer alan yazıların
içeriğinden yazı sahipleri
sorumludur.**

İÇİNDEKİLER

Sigorta Uyuşmazlıkları: Sigorta Tahkim Sisteminin Yeri ve Önemi.....	4
Sigorta Şirketlerinin Korunma Stratejileri Üzerinde Teminatlandırmanın Etkisi ve Teminatlandırma İşleminin Yapısı.....	23
Korsanlık Riskleri.....	28
Ukrayna İşgalinin Küresel Sigorta Sektörüne Etkileri.....	36

Değerli Okurumuz,

Reasürör dergisini gönderebilmemiz amacıyla tarafımıza iletilen kişisel verilerinizin, bu kapsam ile sınırlı olmak üzere işlenebileceğini, saklanabileceğini ve paylaşılabilirliğini, konuyla ilgili Aydınlatma Beyanına;

<http://www.millire.com/KisiselVerilerinKorunmasi.html>

linkinden ulaşabileceğinizi bilgilerinize sunar, onay vermemeniz durumunda tarafımıza bilgi vermenizi rica ederiz.

Reasürör Gözüyle

Sigortacılık Kanunu'nda 2009 yılında yapılan düzenleme ile yürürlüğe giren Sigorta Tahkim Sistemi ile sigortacılıkta uyuşmazlıkların tamamen tarafsız ve bağımsız hakemler yolu ile kısa sürede, basit usuller ve düşük bir maliyetle çözüme kavuşturulması, böylelikle sigortalıların hak kayıplarının önlenerek, sigorta şirketlerine karşı güvenin artırılması ve dolayısıyla sektörün gelişmesine katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Dergimizin Ekim Sayısında Sigorta Hakemi Av. Arb. Özlem Türkmenözü ve Marmara Üniversitesi Finansal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Özgür Akpınar Sigorta Tahkim Sistemi'nin yeri ve önemi, sistemde süreler ve kararlara ilişkin hususları inceleyerek, Sigorta Tahkim Sistemi'nin uyuşmazlıkların çözümü üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir.

Dergimizde yer alan bir diğer inceleme sigorta şirketlerince konvansiyonel reasürans teminatına alternatif olarak kullanılan risk transfer tekniklerini konu almaktadır. Ankara Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Aktüerya Bilimleri Bölümü'nden Dr. Selin Özen çalışmasında, gelişen piyasalar ve ürünlerle beraber uluslararası piyasalarda yaygın bir şekilde kullanılmakta olan teminatlandırma yöntemi ve teminatlandırmanın genel olarak yapısı ve işleyişini detaylı olarak ele almaktadır.

Ekim Sayımızda yer alan bir diğer makale ise VHV Sigorta Reasürans Müdürü Mert Şengün tarafından hazırlanan ve Nakliyat Sigortalı'nda Korsanlık Riskleri'ne ilişkin tarihi süreç, yakın zamanda gerçekleşen korsanlık hadiseleri, bu risklere maruz bölgeler ve saldırılara karşı alınan önlemleri konu alan araştırmadır.

Yabancı Basından Seçmeler Bölümü'nde Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin küresel sigorta sektörüne etkilerinin incelendiği AM Best Raporu'nun çevirisi yer almaktadır.

Sigorta Uyuşmazlıkları: Sigorta Tahkim Sisteminin Yeri ve Önemi

Giriş

Sigorta, insanların yaşamları boyunca karşı karşıya kaldıkları riskleri en aza indirme ve bu risklerden kaynaklanabilecek zararları azaltma veya tamamen ortadan kaldırma arayışlarından doğan ve muhtemel her yeni risk olasılığı ile birlikte yeni alanlarda gelişmeye devam eden hukuksal ve ekonomik bir kurumdur.

Yüzyıllar boyunca insanlar pek çok riskle karşılaşmışlardır. Bu risklere karşı kendilerini korumak ve güvence altına almak için önceden önlem alma ihtiyacı hissetmişlerdir. Öngöremedikleri tehlikelere karşı korunma ve güvende olma istekleri sigorta kavramının doğmasına neden olmuştur.

Dünya geliştikçe, sosyal ve ekonomik ilişkiler karmaşıklaştıkça oluşması muhtemel riskler farklılaşarak artmaktadır. Artan bu risklere karşılık olarak sigorta sektörü de sürekli gelişmekte, her geçen gün teknolojik gelişmelere paralel yeni ürün ve hizmetler sunmaktadır. Riskler sonucu doğabilecek ekonomik kayıpların neler olabileceği hesaplanarak muhtemel kayıpların etkisini azaltmak ve bunların yaratacağı hasarları karşılayabilmek amacıyla sektör sürekli kendini geliştirmektedir.

Ticari ilişkilerin oldukça gelişmesi ve küreselleşmenin sınırları aşan hızı ve etkisi ile sigortacılık alanındaki hizmet ve ürünler çeşitlenmiş ve beraberinde sunulan hizmet ve satılan ürünlere ilişkin taraflar arasındaki uyuşmazlıklardaki artışlar kaçınılmaz hale gelmiştir.

Uyuşmazlıklar hem sayısal olarak artmış hem de daha teknik konuları içeren uzmanlığı gerektiren bir şekilde bürünmüştür. Bu nedenle taraflar arasındaki uyuşmazlıkların dava yolu ile çözümü

gün geçtikçe yetersiz kalmaya başlamıştır. Geleneksel yöntem olan dava yolunda uyuşmazlıklar, mahkemelerin iş yükleri nedeniyle yargılamaların uzaması ve yargılamaların makul sürede gerçekleştirilememesi nedeniyle senelerce çözüme kavuşturulamamaktadır.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun (SK) 30. Maddesi'nde 24 fıkradan oluşan düzenleme ile kurulan Sigorta Tahkim Komisyonu'na uyuşmazlık çözümüne yönelik başvurular 12/08/2009 tarihi itibarıyla başlamış ve uyuşmazlıkların çözümünde yapılan bu yasal düzenleme ile yürürlüğe giren Sigorta Tahkim yolu ile uyuşmazlıkların tamamen tarafsız ve bağımsız hakemler yolu ile dört ay gibi kısa bir sürede, basit usullerle ve düşük bir maliyetle çözüme kavuşturulması ve böylelikle sigortalıların hak kayıpları önlenerek, sigorta şirketlerine karşı güvenin artırılması ve dolayısıyla sektörün gelişmesine katkıda bulunması hedeflenmiştir.

Bu çalışmada Sigorta Tahkim Sistemi'nin yeri ve önemi, sistemde süreler ve kararlara ilişkin hususlar incelenerek, Sigorta Tahkim Sistemi'nin uyuşmazlıkların çözümü noktasında etkileri değerlendirilecektir.

1. Sigorta Sözleşmesi Kavramı ve Sigorta Uyuşmazlıkları

1.1. Sigorta Sözleşmesi

Türk Ticaret Kanunu (TTK) m.1401'e göre; "Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla

bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.” (TTK md.1401) şeklinde tanımlanmıştır.¹

Bilgen’e göre; “Sigorta sözleşmesi, sigorta ettirenin, korunması gereken bir menfaatini, gelecekte gerçekleşme ihtimali bulunan bir tehlikeye ya da gelecekte gerçekleşmesi kesin olmakla birlikte ne zaman gerçekleşeceği bilinmeyen bir olaya karşı, bir miktar para karşılığında teminat altına almak amacıyla sigortacı ile yapmış olduğu iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir (Bilgen, 2017).”

Sigorta sözleşmeleri sigorta şirketi ve sigorta ettirenin karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanları ile kurulmaktadır (Dekak, 2019). Sigorta sözleşmeleri iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir. Bu sözleşme ile sigortacı bir risk gerçekleştiğinde tazminat ödeme borcunu yani rizikoyu taşıma sorumluluğunu üstlenmişken, sigorta ettiren de prim ödeme borcunu üstlenmektedir (Atalay, 2019).

Sigorta sözleşmeleri hakkında asli kaynak olarak Türk Ticaret Kanunu’nun 6. Kitabı’ndaki hükümler, Türk Ticaret Kanunu’nda hüküm bulunmayan hallerde ise ikinci temel kaynak olarak Sigortacılık Kanunu’ndaki hükümler, Sigortacılık Kanunu’nda hüküm bulunmayan hallerde ise Türk Borçlar Kanunu (TBK)’nda yer alan ilgili hükümler uygulanmaktadır.

1.2. Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Sigorta sözleşmeleri diğer tüm borçlar hukuku sözleşmeleri ile aynı nitelikte sözleşmelerdir ve bu sebeple sigorta sözleşmeleri de sözleşmele ilişkin düzenlemeler ve kurallara tabidir. Dolayısıyla diğer sözleşmelerde olduğu gibi sigorta sözleşmesinin kurulabilmesi için tarafların birbirine uygun ve karşılıklı iradelerini beyan etmeleri yeterlidir. Sözleşmenin kurulmasına yönelik öneri kim tarafından yapılırsa yapılsın, sözleşmede bazı temel unsurların yer alması gerekmektedir.

Türk Borçlar Kanunu birinci maddesinin birinci fıkrasına göre, öneri ve kabul için herhangi bir şekil şartı öngörülmediğinden, öneri veya kabul yazılı şekilde yapılabileceği gibi sözlü veya zımnî irade beyanı ile de yapılabilmektedir.²

Türk Borçlar Kanunu’nun ikinci maddesine göre, tarafların irade açıklamalarının, sözleşmenin bütün esaslı unsurları üzerinde uyuşması sözleşmenin kurulmuş sayılması için yeterli sayılmaktadır (Türk Borçlar Kanunu, m. 2).³

Kanun metni ile de açıkça belirlendiği üzere bir sigorta sözleşmesinin kurulması ve tarafları bağlayıcı olması için sözleşmenin esaslı unsurları olan sigortalanabilir menfaat, risk, sigorta dönemi, sigorta bedeli ve prim miktarı konusunda tarafların tam olarak anlaşmaları gerekmektedir (Atalay, 2019). Tüm bu sayılan hususlarda anlaşma sağlandığı takdirde sigorta sözleşmesi kurulmuş olur. Sigorta genel şartları sigorta sözleşmelerinin ayrılmaz parçasıdır. Sigortacılık Kanunu m.11/1’e göre sigorta genel şartlarına ek olarak tarafların beraberce kararlaştırdıkları özel şartlar da sözleşmeye eklenebilmektedir. Taraflar arasında belirlenecek bu özel şartların müzakere edilmiş olması ve yine bu özel şartların kanunun emredici hükümlerine aykırı olmaması gerekmektedir.

Sigorta sözleşmesinde tarafların edimlerinin karşılıklı olması sebebiyle sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünün karşılığının sigortacının riski taşıma yükümlülüğü olduğu değerlendirilmektedir. Bu anlamda sigorta ettiren tarafından prim ödeme borcu yerine getirilmediği takdirde sigortacının rizikoya ilişkin bir tazminat ödeme borcu da doğmamaktadır. Sigorta ettirenin üstlendiği yükümlülüklerin karşısında ise sigortacının yükümlülükleri yer almaktadır. Sigortacı tarafından rizikonun gerçekleşmesinden önce ve rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta sözleşmesi ile üstlenilen yükümlülüklerini yerine getirilmemesi durumunda, sigorta ettirenin de ifayı talep hakkı bulunmaktadır.

¹ TTK m. 1401

² TBK, m. 1

³ TBK, m. 2

Türk Medeni Kanunu (TMK)'nin genel hükümlerine göre, tüm hukuki ilişkilerde tarafların iyi niyetli olmaları ve dürüstlük kurallarına bağlı olmaları kuraldır. Sigorta sözleşmelerinde de tüm sözleşmeler gibi öncelikle genel hükümler uygulandığından, objektif iyi niyet kuralları uygulanmaktadır. Sigorta sözleşmesinin tarafları, kendi istek ve rızaları ile sözleşme öncesi gerek primin gerekse rizikoya ilişkin teminatların tutarları ve özelliklerinin belirlenmesi için her türlü belge ve bilgiyi iyi niyet kuralları çerçevesinde karşı tarafın bilgisine sunmak ve karşı tarafı tüm hususlarda bilgilendirmek yükümlülüğü altındadır. Sigorta ettiren tarafından sigorta sözleşmesinin kurulması esnasında önemli olan bir konunun bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olması durumunda TTK. m.1439 uyarınca sigortacının sözleşmeden cayma hakkı bulunmaktadır. Yargıtay'ın bu konudaki yerleşik kararlarına göre, "sigorta sözleşmesinde, taraflardan birinin iyi niyetten uzak, tarafların menfaatlerini zedeleyecek veya sigortadan haksız fayda elde etmeye yönelik davranışları ve işlemleri, taraflar arasındaki sigorta sözleşmesinin, tek taraflı olarak sona erdirilmesine ya da sözleşmenin geçersizliğine sebep olur."⁴

1.3. Sigorta Uyuşmazlıkları

Sigorta sözleşmesinin tarafları arasında yaşanan bir olayda sigorta ettirenin uğradığı zararın telifisinin uzun sürmesi, sigortanın ona sağlayacağı faydaları engelleyebilecektir. Sigorta hukuku alanında yaşanan uyuşmazlıklar önceden öngörülebilir makul bir sürede çözüme kavuşmadığında hem sigorta ettirenin zararı tam olarak karşılanamayacak hem de sigortacılık sistemine karşı güven zedelenebilecektir. Dünyada, sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde alternatif çözüm yollarının yaygınlaşması ülkemizde de bu yönde yasal düzenleme yapılmasını gerektirmiştir. Bu nedenlerle 14.06.2007 tarihinde 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. Maddesi ile Sigorta Tahkim Komisyonu

⁴TTK m.1439

kurulması yönündeki yasal düzenleme hayata geçirilmiştir (<http://legalbank.net>, Erişim Tarihi:12.05.2022). 17.08.2007 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 26616 sayılı Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik (STİY) ile Sigortacılık Kanunu'nda öngörülen Sigorta Tahkim Sistemi'ne ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amaçlanmıştır.

Adli yargıda her yıl açılan davalara ilişkin istatistikler incelendiğinde hakim başına düşen dosya sayısının her geçen gün arttığı, mahkemelere yansıyan uyuşmazlıkların sayısal olarak her geçen yıl artış göstermesi gerçeği karşısında alternatif uyuşmazlık sistemlerinin kaçınılmaz bir gereklilik olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

2. Sigorta Uyuşmazlıklarında Çözüm Yolları

- Sigorta uyuşmazlıklarının çözüm yolları;
- Adli Yargı,
  - Tüketici Yargısı,
  - Tüketici Hakem Heyetleri,
  - Tüketici Mahkemesi,
  - Sigorta Tahkim Komisyonu,
  - Milli-Milletlerarası Tahkim,
- şeklinde sıralanabilir.

Türk hukukunda, dava yolu genel bir düzenlemedir. Bu çalışmada kısaca genel mahkemelerin özelliklerine değinilmekle yetinilecek esas olarak sigorta sözleşmeleri anlamında genel mahkemelerin yanında yer alan sigorta uyuşmazlıklarının özellikleri gereği, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesi ile düzenlenen Sigorta Tahkim yargısı kapsamlı olarak incelenecektir.

2.1. Dava Yolu

Sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklar ve davalar, uyuşmazlığın kaynaklandığı sigorta hukuku ilişkisi bakımından veya işlemin nitelik ve sonuçları açısından farklı ayrımlara tabi tutulabilir. Bununla birlikte söz konusu davalara bir bütün olarak bakıldığında, bunların ortak veya benzer yönlerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu itibarla sigorta uyuşmazlıklarının dava

yoluyla çözüm sürecinde; mahkemenin görevi ve yetkisi, davanın hukuki niteliğine ilişkin hususlar ile özel dava şartları, davanın tarafları ve son olarak ispat ve delillerin tek tek ele alınması gerekmele birlikte, bu kısımda çok detaya girilmeden sigorta davalarının ayırt edici özelliklerine kısaca işaret edilerek değerlendirilmedi bulunulmuştur.

2.1.1. Sigorta Davalarında Mahkemenin Görevi ve Yetkisi

Hukuk yargısının konusunu oluşturan bir davanın hangi mahkemede görüleceği ilk olarak görev ve yetki kuralları çerçevesinde belirlenir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) 1. maddesinde, mahkemelerin görevinin ancak kanunla düzenleneceği, göreve ilişkin kuralların, kamu düzeninden olduğu belirtilmiştir.⁵

Görev konusunda sigorta ettiren (veya sigortalı yahut lehtar) ile sigortacı arasındaki davalarda tarafların ve aralarındaki ilişkinin niteliği gereği kural olarak asliye ticaret mahkemesinin veya tüketici mahkemesinin görevli olduğu görülmektedir. Diğer yandan özellikle halefiyete dayalı rücu davalarında (TTK m. 1472, 1481) sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan ve ortaya çıkan zarardan sorumlu olan kişi ile sigortalı arasındaki hukuki ilişkinin niteliği, görevli mahkemenin belirlenmesinde ayrıca dikkate alınmaktadır. Mahkemenin görevi, zarar gören üçüncü kişinin doğrudan sigortacıya başvurması bakımından (TTK m. 1478) da özellik arz eder. Görev kuralları kamu düzenine ilişkindir ve dava şartıdır. (Sigorta davasında uzmanlık mahkemesinin görevli olması fakat davanın açılacağı yargı çevresinde bu mahkemenin kurulu olmaması hâlinde dava, ilgili mahkeme sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde açılır ve o sıfatla görülür.⁶)

⁵ 6100 sayılı HMK, m.1

⁶ Bkz. "...Mahkemece her ne kadar davaya ticaret mahkemesi sıfatıyla bakılmış ise de yukarıda yapılan açıklamalar ışığında tüketici mahkemesi sıfatıyla davanın görülmesi gerektiğinden ticaret mahkemesi sıfatıyla davanın görülmesi bozmayı gerektirmiştir..." Y. 17. HD, 8.12.2016, 12624/11308. Aynı şekilde Y. 17. HD, 20.11.2019, 4435/10888; 17. HD, 30.9.2019, 20042/8685 (LegalBank).

Mahkemelerin yetkisi HMK'nın 5'inci ve diğer maddelerinde düzenlenmiştir. HMK m.5 ile mahkemelerin yetkisinin, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, bu kanundaki hükümlere tabi olduğu belirtilmiştir.⁷ Sigorta hukukunu ilgilendiren diğer düzenlemelerde de yetkiye ilişkin çeşitli hükümler mevcuttur. Yetki, kural olarak kamu düzenine ilişkin (kesin) değildir. Ancak yetkiye ilişkin hükümlerde özellikle zayıf konumdaki tarafları korumaya ilişkin olarak, kesin yetki kuralını da içeren birtakım düzenlemeler de yer almaktadır. Bu koruyucu düzenlemeler; belli hallerde davanın nerede açılacağına ilişkin olabileceği gibi, yetki sözleşmesi konusunda da olabilir.

2.1.2. Sigorta Davası Bakımından Özel Dava Şartları

Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan davalarda talep edilen hukuki koruma HMK m. 105 kapsamında bir eda davası niteliğindedir. Bununla birlikte uygulamada İcra İflas Kanunu (İİK) m. 72 kapsamında menfi tespit davası yoluna da başvurulduğu görülmektedir.

Dava şartları esas itibarıyla HMK m. 114 ve devamındaki hükümlerinde düzenlenmektedir.⁸ HMK m. 114-(1)'e göre dava şartları şu şekilde sayılmıştır:

- Türk mahkemelerinin yargı hakkının bulunması.
- Yargı yolunun caiz olması.
- Mahkemenin görevli olması.
- Yetkinin kesin olduğu hallerde, mahkemenin yetkili bulunması.
- Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hallerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması.
- Dava takip yetkisine sahip olunması.

⁷ 6100 sayılı HMK m.5

⁸ HMK m.114

- f) Vekil aracılığıyla takip edilen davalarda, vekilin davaya vekâlet ehliyetine sahip olması ve usulüne uygun düzenlenmiş bir vekâletname-sinin bulunması.
  - g) Davacının yatırmayı gereken gider avansının yatırılmış olması.
  - ğ) Teminat gösterilmesine ilişkin kararın gereğinin yerine getirilmesi.
  - h) Davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması.
  - ı) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması.
  - i) Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması.
- (2) Diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümler saklıdır. Dava şartlarının incelenmesinin nasıl olacağı HMK m.115'te düzenlenmiştir.⁹

Madde 115

- 1) Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler.
- 2) Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder.
- 3) Dava şartı noksanlığı, mahkemece, davanın esasına girilmesinden önce fark edilmemiş, taraflarca ileri sürülmemiş ve fakat hüküm anında bu noksanlık giderilmişse, başlangıçtaki dava şartı noksanlığından ötürü, dava usulden reddedilemez.

Genel dava şartı niteliğindeki bu düzenlemeler tüm hukuk davaları bakımından uygulama alanı bulmaktadır. Öte yandan dava şartları sınırlı sayıda olmayıp özel kanun hükümlerinde yer alan çok sayıda özel dava şartı bulunmaktadır.

⁹ HMK m.115

a. Dava Şartı Arabuluculuk

Sigorta hukuku kapsamında özel dava şartı olarak sigorta uyuşmazlığının TTK m. 5/A ile Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) m. 73 hükümleri çerçevesinde arabuluculuğa tabi olmasını sayabiliriz. (ayrıca bkz. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu - HUAK m.18/A). Dava şartı olarak öncelikle arabuluculuğa başvuru zorunlu olmakla, arabuluculuk yoluna başvurmaksızın dava açılmış olması, davacıya süre verilmeksizin o davanın dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddi sonucunu doğurmaktadır. Öte yandan uyuşmazlığın bir tüketici işleminden kaynaklanması ve miktar veya değerinin kanunda öngörülen parasal sınırın altında olması hâlinde tüketici hakem heyetine başvurulması zorunluluğu bulunmaktadır (Akipek Öcal vd., 2020).

b. Sigortacıya Başvuru Zorunluluğu

Karayolları Trafik Kanunu (KTK) m. 97 hükmü uyarınca tüm sigorta sözleşmeleri için olmakla birlikte yalnızca trafik sigortaları için geçerli olmak üzere (SK m. 30/13; TTK m. 1478), zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekliliği düzenlenmiştir. Sigorta kuruluşuna yapılan başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde sigorta kuruluşunun başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin ret cevabı verilmesi halinde, zarar gören dava yoluna gidebilmekte veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvuruda bulunabilmektedir.¹⁰ Bir dava şartının eksikliği, kural olarak, başkaca bir inceleme yapılmaksızın bu davanın usulden reddini gerektirmektedir. Bununla birlikte dava şartına yönelik eksikliğin giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için ilgisine kesin süre verilmesi de mümkündür. Verilen süre içinde dava şartına ilişkin bu eksiklik giderilmemişse

¹⁰ 2918 Sayılı KTK m.97

davanın usulden reddi kararı verilmektedir.¹¹ (HMK m. 115/2)

3. Sigorta Tahkim Sistemi

3.1. Sigorta Tahkimi'nin Genel Özellikleri

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu 30'uncu maddesinde düzenlenen Sigorta Tahkim Komisyonu, sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraflar arasında sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların, sigortacılık ve sigorta hukuku konularında uzman, sicile kayıtlı hakemler tarafından, basit usulle, kısa sürede, hukuka uygun ve adilane bir şekilde çözümlenmesi amaçlanmıştır. Sigorta tahkimin işleyişine ilişkin detaylar ile usul ve esaslar ise Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

Sigorta Tahkim Komisyonu'nun birincil nitelikteki amacı yargının yükünü hafifletmek olmakla beraber sigortalılar ve sigorta sektörü için vazgeçilmez bir uyuşmazlık çözüm kurumu olmuştur. Sigorta tahkim yargılaması ile bir taraftan genel yargının iş yükü hafifletilirken, bir taraftan da tüketicinin hak araması kolaylaştırılmaktadır (<http://alperaltun.av.tr>, Erişim Tarihi:12.05.2022). Öte yandan sigorta tahkim yargılaması, sigorta sektörüne olan güveni artırmakta, sektörün varlık nedeni olan risklere karşı korunma amacını gerçekleştirmesine olanak vermektedir.

Başvuru kolaylığı, başvuru maliyetlerinin düşük olması, uyuşmazlıkların kısa bir sürede çözüme kavuşturulması ve belirli miktara kadar olan kararların kesin olması sigorta tahkiminin sağladığı en temel avantajlardır ve bugüne kadar bu şekilde kurgulanmış ve işlerlik kazanmış bir sistem hukuk sistemimizde bulunmamaktadır. Sigorta tahkim uygulaması, kurumsal ve sektörel tahkimin ülkemizdeki ilk örneğidir ve genel olarak diğer sektörlerde de model olabilecek çok başarılı bir uygulamadır (<http://alperaltun.av.tr>, Erişim Tarihi:12.05.2022). Hatta bankacılık ve diğer

sektörlerde de bu yönde ciddi çalışmalar ve uygulamalar bulunmaktadır.

Sigorta alanında kurumsal nitelik taşıyan tahkim yargılaması, özellikle taraflardan birinin zayıf konumda olduğu uyuşmazlıklar bakımından hem yargılamaların kısa sürede tamamlanması hem de adil yargılanma hakkının tesisi açısından etkin bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğunu ispat etmiştir.

Sözleşme hukukunun konusu olması nedeniyle sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar temel olarak adli yargı sisteminde ele alınmakta ve adli yargıda çözümlenmektedir. Uzun zamandır öngörülmesine rağmen sigortacılık alanında kurulması düşünülen ihtisas mahkemelerinin kurulmaması, yargılama süreçlerinin adil yargılanma sürelerini aşar şekilde uzaması ve yargılama giderlerinin fazlalığı gibi etkenler, adli yargıda görülen uyuşmazlıklarda sigortalıların mağduriyetine neden olmaktadır.

Sigorta uyuşmazlıklarına ilişkin yıllar içerisinde giderek artan sorunlar karşısında kanun koyucu birçok hukuk sisteminde var olan ve uygulanan, uyuşmazlıkların etkin, hızlı ve daha düşük maliyetle çözüme kavuşturulmasını hedefleyen alternatif çözüm yollarından birisi olarak tahkim uygulamasını Sigortacılık Kanunu kapsamında düzenlemeye kavuşturmuştur.

3.2. Sigorta Tahkime Başvuru

Sigorta Tahkimde taraflar arasında önceden bir tahkim sözleşmesi olmamakla birlikte, uyuşmazlığın ortaya çıkışıyla taraflar arasında tahkim sözleşmesi kendiliğinden vücut bulmaktadır (Karasu, 2016b). Tahkim anlaşması, sigorta kuruluşunun Tahkim Komisyonuna üye olmak suretiyle ilan etmiş olduğu icabın, uyuşmazlığın ortaya çıkmasından sonra tahkim komisyonuna yapılacak başvuru suretiyle kabulü ile oluşmaktadır (Karasu, 2016b).

Bu anlamda değerlendirildiğinde akdedilen sigorta sözleşmesinden kaynaklanan her türdeki uyuşmazlıklar değil, sadece başvuru sahibinin başvurusuna konu uyuşmazlıklar Komisyonun

¹¹ HMK m. 115/2

yargı yetkisi içerisinde sayılmaktadır (Karasu, 2016b). Bu nedenle sigorta tahkim yargılamasının kaynağı SK m. 30 hükmüne dayanmaktadır. Tahkim sistemine üye olmak isteyen sigorta kuruluşu, Komisyona üyelik iradesi ile birlikte taraf olduğu tüm sigorta sözleşmelerinden kaynaklı uyuşmazlıkların tahkim sistemi yoluyla çözülmesini kabul etmiş bulunmaktadır. Buna karşın sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanların uyuşmazlığı mahkemeye, HMK hükümlerine tabi tahkime veya Tüketici Sorunları Hakem Heyeti'ne götürme noktasında seçim hakkı saklı kalmaktadır. Sigorta tahkime üye olan kuruluşlarla uyuşmazlık yaşayan zarar görenler sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile tahkime başvurma hakkına sahiptirler. Mevzuatımızda yapılan yasal düzenleme ile zorunlu tutulan sigortalardan kaynaklanan uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığın yaşandığı şirket sigorta tahkim sistemine üye olmasa bile zarara uğrayanlar sigorta tahkime başvurabilmektedirler.

Sigorta Tahkim Komisyonu 12.08.2009 tarihi itibariyle uyuşmazlık başvurularını almaktadır. Komisyona ilk başvurudan itibaren 31.12.2021'e kadar toplam 715.986 adet başvuruda bulunulmuştur (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

2021 yılında hayat dışı branşlarda 293.744, hayat branşında 728 olmak üzere toplam 294.472 adet başvuru yapılmıştır. Söz konusu başvurulardan 262.531'i üye kuruluşlara karşı, 31.941'i üye olmayan kuruluşlara karşı yapılan başvurulardır (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

2021 yılında tahkim sistemine üye şirket sayısı 48'dir. Bu üye kuruluşlardan 45 adeti sigorta şirkettir. Diğer 3 kuruluş ise; Doğal Afet Sigortalı Kurumu (DASK), Tarım Sigortalı Havuzu (TARSİM) ve Güvence Hesabıdır. Üye sigorta

şirketlerinden 33 adedi hayat dışı branşlarda, 12 adedi ise hayat branşında faaliyet gösteren şirketlerdir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Sigorta hakem listesine kayıtlı olup fiilen görev yapan (aktif) sigorta hakemi sayısı 31.12.2021 tarihi itibariyle 202'dir. Sigorta hakemlerinden 186'sı hayat dışı branşlardaki uyuşmazlıklarda, 16'sı hayat branşındaki uyuşmazlıkların çözümünde görev almıştır. 31.12.2021 tarihi itibariyle itiraz hakemi sayısının 50 olduğu belirlenmiştir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

2013 yılında, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinde 03.04.2013 tarihli ve 6456 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile itiraz hakemliği kurulmuştur (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Kanuna göre; sekiz bin Türk Lirası ve üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyona ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz yoluna başvuruda bulunulabilmektedir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

İtiraz üzerine hakem kararının icrası durmaktadır. İtiraz talebi hakkında işin heyete intikalinden itibaren iki ay içinde karar verilmektedir. Yüz yedi bin Türk Lirası'nın altındaki uyuşmazlıklar hakkında yapılan itiraz üzerine verilen karar kesindir. Yüz yedi bin Türk Lirası'nın üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar için temyize gidilebilir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Sigorta Tahkim Komisyonu'nun kurulduğu 2009 yılından bugüne kadar 3'er aylık periyotlarda ayrı ayrı gösterilmek üzere toplam başvuru sayılarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo-1 Yıllar ve Aylar Bazında Başvuru Adetleri

YIL/DÖNEM	Ocak - Mart	Nisan - Haziran	Temmuz – Eylül	Ekim –Aralık	TOPLAM
2021*	63.611	62.414	70.035	98.414	294.474
2020	32.975	6.795	42.075	47.033	128.878
2019	27.237	29.447	30.960	33.160	120.804
2018	26.712	25.178	23.431	31.493	106.814
2017	19.118	21.179	19.669	24.490	84.456
2016	8.523	10.016	9.719	13.771	42.029
2015	5.046	6.175	6.815	8.003	26.039
2014	1.811	2.322	2.821	3.703	10.692
2013	1.039	945	1.089	1.249	4.322
2012	542	524	555	732	2.353
2011	457	461	454	485	1.857
2010	216	322	259	336	1.133
2009	-	-	9	128	137
TOPLAM					823.988

Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

*2021 yılında Komisyon'a yapılan başvuruların, 2019 yılına göre %143,76 artış gösterdiği, 2020 yılına göre ise %128,48 bir artışla 294.472 adede yükseldiği görülmektedir. Komisyon'a 2021 yılında yapılan 294.472 başvurudan 293.744'ü (%99,75) hayat dışı branşlardan, 728'i (%0,25) hayat branşından oluşmaktadır.

Sigorta Tahkim Komisyonu'nun kurulduğu 2009 yılından bugüne kadar ayrı ayrı gösterilmek üzere kararların kabul, kısmen kabul ve ret olmak üzere çözüm sayıları ve oranları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik sektörlerine ilişkin düzenleme ve denetleme görev ve yetkileri, Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan alınarak Resmî Gazete'nin 18.10.2019 tarihli ve 30922 sayılı nüshasında yayımlanan 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na (SEDDK) devredilmiştir. SEDDK, 2020 yılından itibaren faaliyetlerini yürütmektedir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Komisyon sigortacılık alanında çok önemli bir misyonu ve vizyonu üstlenmektedir. Yapı itibariyle yeni olmakla birlikte kurumsallaşmasını neredeyse tamamlamıştır. Her kurumda olduğu gibi süreçten ve yeni gelişmelerden kaynaklanan eksikler de zamanla ve ortaya çıktıkça tamamlanmaktadır. Buna karşılık Komisyon'a bünyesindeki sigorta tahkim sisteminin kurumsal ve düzgün bir şekilde işlemesi ve sektöre sağladığı katkılar göz önüne alındığında kanun koyucunun beklentilerini fazlasıyla karşıladığı da yadsınamaz bir gerçektir.

Genel olarak ele aldığımızda, Sigorta Tahkim Komisyonu, sigortaya ilişkin tüm tarafların beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek kurumsal bir sistemdir. 2021 yılındaki veriler yorumlandığında Komisyona olan başvuruların hem sayısal hem de nitelik yönünden artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Yine istatistiksel veriler incelendiğinde, Komisyonun, sigorta tekniği gerektiren yüksek miktarda sigorta uyuşmazlıkları bakımından da tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo-2 Yıllar ve Aylar Bazında Karar Adetleri

DÖNEMLER	Kabul	%	Kısmi Kabul	%	Red	%	TOPLAM
Ocak - Mart 2021	20.719	%55,25	8.250	%22,00	8.530	%22,75	37.499
Nisan - Haziran 2021	27.114	%57,31	9.996	%21,13	10.199	%21,56	47.309
Temmuz - Eylül 2021	31.702	%58,27	12.306	%22,62	10.396	%19,11	54.404
Ekim - Aralık 2021	33.760	%60,89	12.075	%21,78	9.606	%17,33	55.441
2021 Yılı Toplamı	113.295	%58,20	42.627	%21,90	38.731	%19,90	194.653
Ocak - Mart 2020	10.414	%43,48	6.331	%26,44	7.204	%30,08	23.949
Nisan - Haziran 2020	13.410	%43,47	7.971	%25,84	9.469	%30,69	30.850
Temmuz - Eylül 2020	9.979	%43,20	5.698	%24,67	7.422	%32,13	23.099
Ekim - Aralık 2020	14.339	%51,26	6.764	%24,18	6.872	%24,56	27.975
2020 Yılı Toplamı	48.142	%45,47	26.764	%25,28	30.967	%29,25	105.873
2019 Yılı Toplamı	50.637	%47,76	27.153	%25,61	28.240	%26,63	106.030
2018 Yılı Toplamı	46.043	%53,37	24.161	%28,01	16.061	%18,62	86.265
2017 Yılı Toplamı	31.886	%49,15	24.689	%38,05	8.305	%12,80	64.880
2016 Yılı Toplamı	13.883	%36,55	19.805	%52,14	4.294	%11,31	37.982
2015 Yılı Toplamı	4.516	%28,93	8.842	%56,64	2.253	%14,43	15.611
2014 Yılı Toplamı	1.737	%35,36	2.020	%41,12	1.156	%23,53	4.913
2013 Yılı Toplamı	742	%26,86	1.054	%38,16	966	%34,97	2.762
2012 Yılı Toplamı	409	%26,73	532	%34,77	589	%38,50	1.530
2011 Yılı Toplamı	329	%28,63	376	%32,72	444	%38,64	1.149
2010 Yılı Toplamı	171	%27,85	237	%38,60	206	%33,55	614
2009 Yılı Toplamı	0	%0,00	4	%80,00	1	%20,00	5
TOPLAM	311.790	%50,11	178.264	%28,65	132.213	%21,25	622.267

Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

2021 yılında Komisyon'a yapılan başvuru sayısında çok önemli bir artış gözlenmiştir. Bu artışın bir kısmını pandemi sürecindeki durmadan kaynaklanan uyuşmazlıkların yarattığı düşünülmektedir. 2021 yılı genel olarak değerlendirildiğinde Hakemler tarafından karar verilen dosya sayısı ile başvuruya konu uyuşmazlıklarda niteliksel artışlar da gözlenmiştir. Hakemlerce çözümlenen dosya sayısındaki artışa paralel olarak Komisyonun uyuşmazlık çözümü konusundaki işlevselliğine duyulan güven de artmakta, sigortacılık alanında Komisyon'un bir ihtisas kurumu olarak varlığına devam etmesinin hukukumuzda kattığı değer akademisyenlerce de çalışmalarında dile getirilmektedir.

Sigorta Tahkim Komisyon'u internet sitesinde

Komisyon'a yapılacak başvuruların taşınması gereken şartlara, başvuru için gereken belgelerin neler olduğuna ve başvuru sürecinde karşılaşılabilecek aşamalara açıklamalı ve ayrıntılı bir şekilde yer verildiği görülmektedir. Bunun yanında sigortacılık ve tahkim hukukuyla ilgili mevzuat kaynaklarına da internet sitesinden ulaşılabilmesi sağlanmaktadır. Başvuru sahipleri, başvurularının hangi aşamada olduğunu sistem tarafından tanımlanan başvuru numarası ile çevrimiçi olarak her zaman sorgulayabilmekte; başvuru süreci ile ilgili saydam bir şekilde bilgi alabilmektedir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022). Sigorta kuruluşları da Sigorta Bilgi Merkezi (SBM) portalı üzerinden kendilerine tanımlanan şifre ile, şirketlerine ait başvuruları istedikleri zaman sorgulayabilmekte ve dosyaya

ait tüm süreçleri sistem üzerinden takip edebilmekte, yönetebilmektedirler.

Sigorta ve İtiraz hakemlerinin, SBM üzerinden ulaştıkları Hakem portal sistemi bulunmaktadır. Hakemler kararlarını hakem portal sistemi üzerinden elektronik imza yöntemiyle imzalayabilmekte ve diğer tüm süreçler bu portal üzerinden kontrol edilmektedir. Sigorta Tahkim Komisyonu Bilirkişilik Yönetmeliği ile, Komisyon tarafından SBM sistemi yöntemi ile dosyalara random (rastgele) atanan bilirkişilere ait sicilın Komisyon bünyesinde tutulmasına yönelik yasal düzenleme yapılmıştır. Komisyon 15.01.2022 tarihinden itibaren başvuru ve itiraz başvurusunu sadece çevrimiçi platform üzerinden almaktadır.

16.04.2022 tarihinde Resmi Gazete’de 31811 sayılı “Sigortacılık Kanunu’nun 30’uncu Maddesinin On İkinci ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ” yayınlanmıştır.

Belirtilen tebliğ ile Sigortacılık Kanunu’nun 30’uncu maddesinin on ikinci ve on beşinci fıkralarında değişiklik yapılarak hakem kararlarına karşı kanun yoluna başvurudaki parasal sınırlar artırılmıştır (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022). Uyuşmazlık hakemi tarafından dava değeri sekiz bin Türk Lirası’nın altındaki uyuşmazlıklarda verilen kararların kesin olduğu, dava değeri sekiz bin Türk Lirası’nın üzerindeki kararlar için bir defaya mahsus karara itiraz edilebileceği, itiraz hakem heyeti tarafından verilen kararlar bakımından da dava değerinin yüz yedi bin Türk Lirası’nın altında olması halinde kararın kesinleşeceği, dava değerinin yüz yedi bin Türk lirasının üzerinde olduğu

uyuşmazlıklarda temyiz kanun yoluna başvuru labileceği düzenlenmiştir. Dava değeri yirmi dört bin Türk Lirası’nın üzerindeki uyuşmazlıklarda heyet teşekkülünün zorunlu olduğu düzenlenmiştir.

Tebliğ’de, tebliğin 01.05.2022 tarihinde yürürlüğe gireceği ve yürürlüğe girdikten sonraki tarihli uyuşmazlıklarda uygulanacağı düzenlenmiştir. Tebliğ ile yapılan parasal sınırlara ilişkin değişikliğe ve bu değişikliğin ne zamandan itibaren uygulanacağına dair düzenlemenin Sigortacılık Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sigortacılık Kanunu m.30/23’de; “Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun hükümleri, sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanır”. Sigortacılık Kanunu m.30/12’de temyiz kanun yoluna başvuru bakımından “Temyize ilişkin usul ve esaslar hakkında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanır.” şeklinde düzenleme yer almaktadır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Parasal Sınırların Artırılması” başlıklı Ek Madde 1’de; “(2) 200’üncü ve 201’inci maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hukuki işlemin yapıldığı, 341’inci, 362’nci ve 369’uncu maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hükmün verildiği tarihteki miktar esas alınır” denilmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 362’de istinaf başvurularına ilişkin düzenleme, m. 369’da ise temyiz başvurularına ilişkin düzenleme ve parasal sınırlar yer almaktadır.

Komisyonla yapılacak başvurulara ilişkin başvuru ücretleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo-3 Başvuru Ücretleri

Sigorta Tahkim Komisyonu Başvuru Ücret Tarifesi

Uyuşmazlığa Konu Miktar (TL)	Başvuru Ücreti (KDV Dahil)
0 - 5.000	150 TL
5.001 - 10.000	350 TL
10.001 - 30.000	500 TL
30.001 ve üzeri	Uyuşmazlık tutarının %1,5’u (En az 500 TL olmak üzere)

Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=92 (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

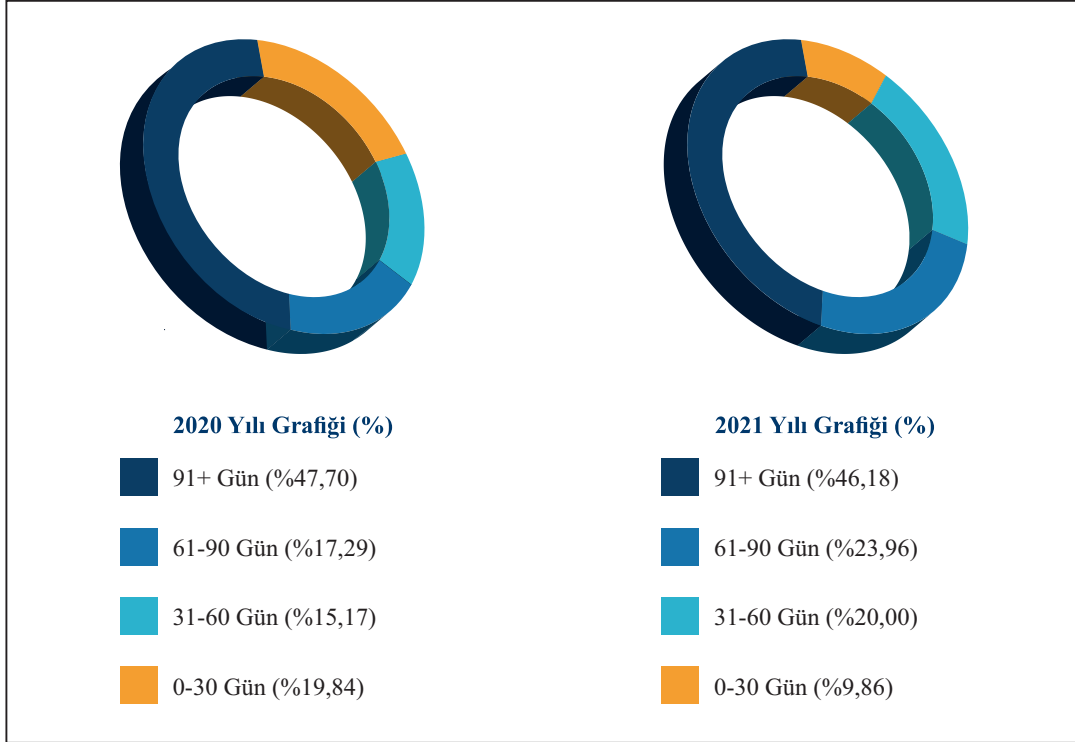
3.3.2. Hakem Kararlarının Hüküm Verilme Süresine Göre Dağılımı

Sigorta hakemleri tarafından 2020 ve 2021 yıllarında verilen kararların hüküm verilme süresine göre dağılımı aşağıda yer alan grafikte gösteril-

miştir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Sigorta hakemleri tarafından uyuşmazlıkların ortalama hüküm verme süresi 2020 yılında 85 gün, 2021 yılında ise 87 gün olarak gerçekleşmiştir.

Grafik-2 Hakem Kararlarının Hüküm Verilme Süresine Göre Dağılımı

Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

3.4. İtiraza İlişkin Bilgiler

2013 yılında, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesinde 03.04.2013 tarihli ve 6456 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ile

itiraz hakemliği kurulmuştur (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

İtiraz Başvuru Ücretleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo-4 İtiraz Başvuru Ücret Tarifesi

Sigorta Tahkim Komisyonu Başvuru Ücret Tarifesi

Uyuşmazlığa Konu Miktar (TL)	Başvuru Ücreti (KDV Dahil)
0 - 5.000	150 TL
5.001 - 10.000	350 TL
10.001 - 30.000	500 TL
30.001 ve üzeri	Uyuşmazlık tutarının %1,5'u (En az 500 TL olmak üzere)

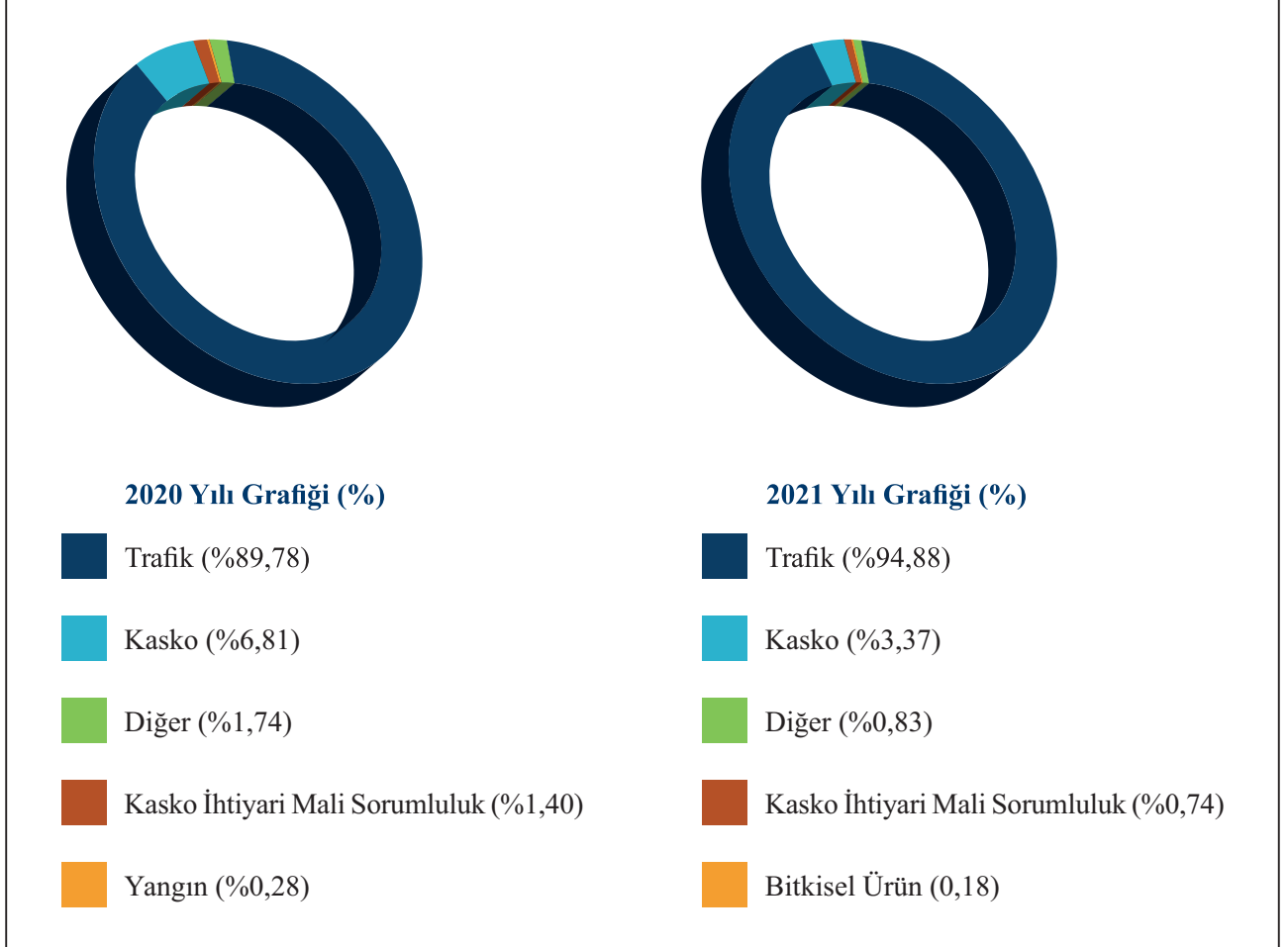
Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

3.4.1. Sigorta Hakemi Kararlarına Poliçe Temelinde İtiraz Edilme Oranı

2021 yılında verilen hakem kararlarına

karşı yapılan itiraz başvurularının poliçe temelinde dağılımı aşağıda gösterilmektedir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Grafik-3 İtirazların Poliçe Türlerine Göre Dağılımı

Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

2021 yılında verilen kararlara karşı yapılan itiraz başvurularının poliçe temelinde oransal dağılımı incelendiğinde en fazla itiraz başvurusunun, %94,88 ile Trafik branşında verilen kararlara karşı yapıldığı görülmektedir. Trafik poliçesi kaynaklı uyuşmazlıkları %3,37 ile Kasko poliçesinin izlediği görülmektedir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

3.4.2. İtirazların Uyuşmazlık Tutarı Bakımından Dağılımı

2021 yılında yapılan itiraz başvurularının, uyuşmazlık miktarına göre dağılımını gösteren grafik aşağıda gösterilmektedir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Grafik-4 İtirazların Uyuşmazlık Tutarı Bakımından Dağılımı

Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

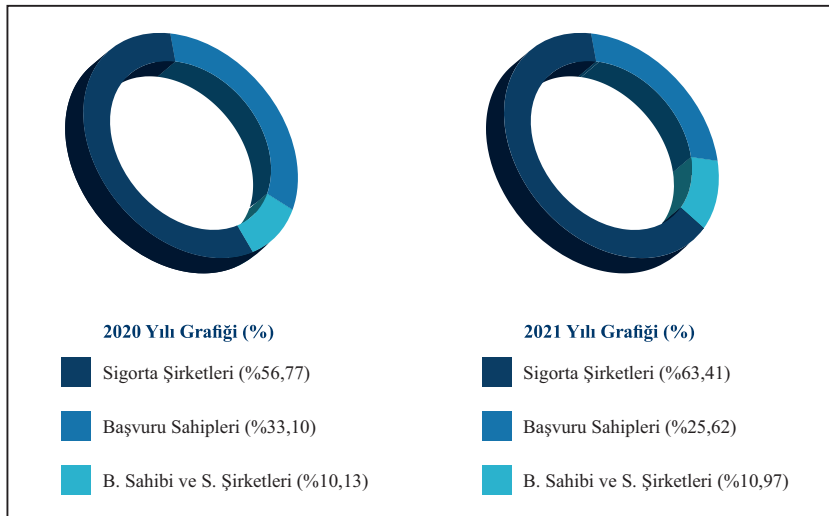
2021 yılında verilen kararlara karşı yapılan itiraz başvurularının uyuşmazlık tutarı bakımından oranları 2020 yılı ile karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, 5.000-15.000 TL arasındaki uyuşmazlıklardaki itiraz başvurularının %32,41'den %52,45'e yükseldiği, 15.001-40.000 TL arasındaki uyuşmazlıklardaki itiraz başvurularının %32,41'den %22,86'ya azaldığı, 40.001 ve üzeri uyuşmazlıklardaki itiraz başvuruları oranlarının

%35,67 oranında kaldığı görülmektedir. (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

3.4.3. İtirazların İtiraz Eden Taraflar Bakımından Dağılımı

2020 ve 2021 yıllarında yapılan itiraz başvurularının, itiraz eden taraflara göre dağılımını gösteren grafik aşağıda gösterilmektedir.

Grafik-5 İtiraz Başvurularının İtiraz Eden Taraf Bazında Dağılımı

Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

2020 yılında verilen kararlara karşı yapılan itiraz başvurularının %56,77'sinin sigorta kuruluşları tarafından, %33,10'unun sigortalılar ve diğer hak sahipleri tarafından, %10,13'ünün ise hem sigorta kuruluşları hem de sigortalılar tarafından yapıldığı görülmektedir. 2021 yılında verilen kararlara karşı yapılan itiraz başvurularının %63,41'nin sigorta kuruluşları tarafından, %25,62'sinin sigortalılar ve diğer hak sahipleri tarafından, %10,97'sinin ise hem sigorta kuruluşları hem de sigortalılar tarafından yapıldığı

görülmektedir (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

3.4.4. İtiraz Hakem Heyeti Kararlarının Verilen Hükümler Temelinde Dağılımı

İtiraz Hakemlerince 2019 ve 2020 yıllarında hükme bağlanan kararların, verilen hükümler temelinde oransal dağılımlarını gösteren tablo aşağıda sunulmuştur (<http://www.Sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Tablo-5 İtiraz Kararlarının Verilen Hüküm Temelinde Dağılımı

	2020	2021
Başvuru Sahibi Lehine Karar Değişikliği	%14,25	%10,07
İtiraz Red	%71,70	%72,79
Sigorta Şirketi Lehine Karar Değişikliği	%14,05	%17,14

Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

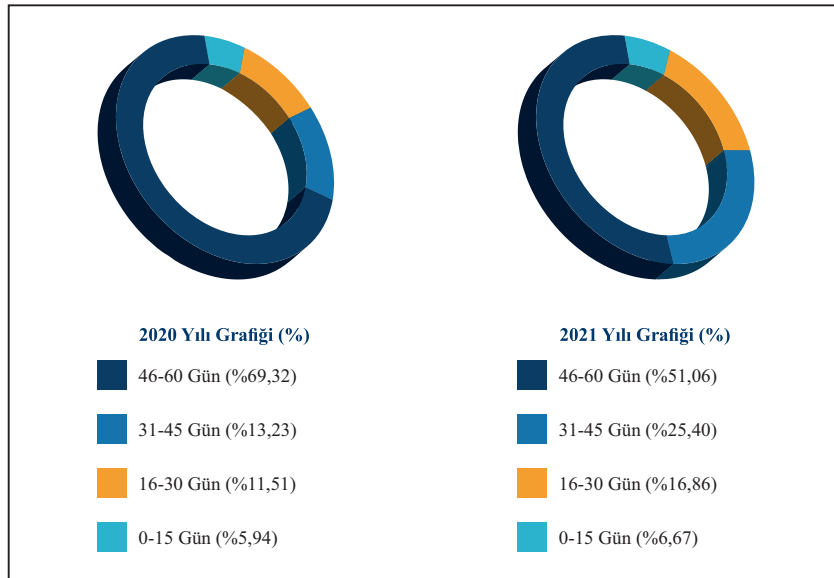
3.4.5. İtiraz Hakem Heyeti Kararlarının Hüküm Verilme Süresine Göre Dağılımı

İtiraz Hakemleri tarafından 2020 ve 2021 yıllarında verilen kararların, uyuşmazlık Hüküm Verilme Süresine Göre dağılımını gösteren grafik

aşağıda yer almaktadır. (<http://www.sigortatahkim.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.05.2022).

İtiraz hakemlerinin itiraz başvurularını karara bağlama süresi 2020 yılında ortalama 56 gün, 2021 yılında 55 gün olarak gerçekleşmiştir.

Grafik-6 İtiraz Kararlarının Hüküm Verilme Süresine Göre Dağılımı

Kaynak: http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

Sonuç ve Öneriler

Ticari ilişkilerin oldukça gelişmesi ve küreselleşmenin sınırları aşan hızı ve etkisi ile sigortacılık alanındaki hizmet ve ürünler çeşitlenmiş ve beraberinde sunulan hizmet ve satılan ürünlere ilişkin taraflar arasındaki uyuşmazlıklardaki artışlar kaçınılmaz hale gelmiştir. Uyuşmazlıklar hem sayısal olarak artmış hem de daha teknik konuları içeren uzmanlığı gerektiren bir şekle bürünmüştür. Bu nedenle taraflar arasındaki uyuşmazlıkların dava yolu ile çözümü gün geçtikçe yetersiz kalmaya başlamıştır. Geleneksel yöntem olan dava yolunda uyuşmazlıklar, mahkemelerin iş yükleri nedeniyle yargılamaların uzaması ve makul sürede gerçekleştirilememesi nedeniyle senelerce çözüme kavuşturulamamaktadır.

Türkiye’de 2021 yılında meydana gelen ve tespit edilerek istatistiklere yansımış trafik kazası sayısının 1.216.427 adet olduğu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nin yaptığı kaza istatistik çalışma sonuçlarından görülmektedir. TÜİK kaza istatistiklerine göre 2021 yılında meydana gelen ölümlü kaza sayısı 2.032 adet, yaralanmalı kaza sayısı ise 185.492 adet olarak tespit edilmiştir. İstatiksel verilere göre 2021 yılında meydana gelen trafik kazalarında toplamda 276.935 kişinin yaralandığı anlaşılmaktadır (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Karayolu-Trafik-Kaza-Istatis-tikleri-2020-37436>, Erişim Tarihi: 23.06.2022).

Türkiye’de 2020 yılında bir önceki yıla göre trafikteki motorlu kara taşıtı sayısı %4,3 artarken, toplam kaza sayısı %15,8, ölümlü yaralanmalı kaza sayısı %14,1, maddi hasarlı kaza sayısı %16,1, toplam ölü sayısı %11,1, kaza yerindeki ölü sayısı %13,0, kaza sonrası ölü sayısı %9,5 ve yaralı sayısı %20,1 oranında azalmıştır (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Karayolu-Trafik-Kaza-Istatistikleri-2020-37436>, Erişim Tarihi: 23.06.2022).

Yukarıda yer alan rakamlardan açıkça görüleceği üzere trafik kazalarından kaynaklanan maddi ve bedeni kayıplar ülkemizde Avrupa ülkeleri ile kıyaslanamayacak derecede yüksek orandadır.

Sigorta Tahkim Komisyonu da bu anlamda zarar görenlerin hem maddi hem de bedeni zararlarının kısa sürede giderilmesi ihtiyacına cevap vermektedir. Sigorta Tahkim Komisyonu’nda başvurular başvuruya atanan hakem veya hakem heyetlerince incelenmekte, dosyalarda teknik inceleme gerektiği takdirde bilirkişi incelemesi yapılmakta ve uyuşmazlıklar kısa sürelerde hukuka uygun bir şekilde karara bağlanmaktadır. Hakemler sadece kendilerine tevdi olunan evrak üzerinden karar vermektedirler. Bununla birlikte dosyaların özelliğine göre duruşma yapılabildiği ve keşif talep edilebildiği, mahkemeden istinabe¹² ve benzeri yöntemlerle tanık ifadesi temin edilmesine yönelik ara kararlarla delillerin dosyaya kazandırılması yöntemlerinin de kullanılabildiği anlaşılmaktadır.

Taraflarca dosyanın hakeme tevdiinden sonra dosyada gerek bilirkişi raporu öncesinde gerekse bilirkişi raporu alınmasından sonra sulh yoluyla da anlaşma sağlanabilmekte, taraflarca uyuşmazlıklarda sulh bulunduğu ve bu kapsamda feragate ilişkin talepler hakeme bildirildiğinde tarafların iradelerine uygun bir şekilde dosyalar karara bağlanmaktadır. Kanuni düzenlemeye göre uyuşmazlık hakemleri görevlendirildikleri tarihten itibaren en geç dört ay içinde, itiraz hakemleri ise en geç iki ay içinde kararlarını vermek zorundadır. Bu süre, dosyanın Komisyon tarafından hakeme havale edildiği tarihte başlamaktadır. Yasada belirtilen süreler azami süreler olduğundan, tahkim sisteminin etkin bir biçimde işlemesi için hakemlerin kararlarını uyuşmazlığın niteliği ve dosyanın içeriğinin elverdiği en kısa süre içinde vermeleri sistemin işleyişi açısından olmazsa olmaz niteliktedir.

Hakemler, Kanunda öngörülen süre içinde karar verilemeyeceğini öngördüklerinde, taraflardan yazılı olarak ek süre talep etme yoluyla

¹²İstinabe: Davanın görülmekte olduğu mahkemeye gönderilmek için başka bir yerde bulunan bir tanığın oradaki mahkeme tarafından ifadesinin alınması. (Kaynak: <https://sozluk.gov.tr/?kelime=%C4%B0ST%C4%B0NABE>, Erişim Tarihi:30.10.2022)

uyuşmazlığı çözme yönünde hareket etmekte, taraflarca süre uzatılmasına muvafakat verilmemesi durumu ile karşılaşılması halinde ise dosyadan el çekme kararı verilerek dosyanın komisyona teslim edilmesi sonucu doğmaktadır. Taraflardan ek süre istenilmeden, süre yetersizliği sebebiyle dosyadan re'sen el çekilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Hakemler ve hakem heyetleri sigorta hukukunda uzman oldukları için, Komisyona yapılan başvurulara konu uyuşmazlığın çözümünde gerekli bilgi ve belgelerin neler olduğu ve bunların kimler tarafından temin edilebileceği gibi hususlarla zaman kaybetmeden sonuca ulaşılabilir. Hakemlere tanınan dört aylık süre çoğu kez uyuşmazlıkların tamamen çözümünde yeterli olmakta, hatta uyuşmazlıkların niteliğine göre daha kısa sürelerde karara varılabilmektedir; belli başlı dosyalarda, bedeni zararlara ilişkin uyuşmazlıklarda işin özelliği gereği ek süreye gereksinim duyulabilmektedir (Çelik, <https://www.tazminathukuku.com/guncel-konular/sigorta-anlasmazliklarindatahkim-yolu.htm>, Erişim Tarihi: 09.05.2022).

Buraya kadar kısaca değinilen konular üzerinden Sigorta Tahkim Sisteminin yararlarını ve sigorta uyuşmazlıklarındaki önemini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

1- Uyuşmazlıkların çözüm süresinin daha kısa ve başvuru koşullarının belli olması

Sigorta Tahkimde uyuşmazlıklar genellikle dört ayda sonuca bağlanmakta; özellikle bazı dosyalarda tarafların muvafakatiyle ek süre gerekli olabilmekte ise de bu süreler dört aya eklenecek en fazla birkaç aylık ek süreler ile sınırlı kalmaktadır (Çelik, <https://www.tazminathukuku.com/guncel-konular/sigorta-anlasmazliklarindatahkimyolu.htm>, Erişim Tarihi: 09.05.2022). Sigorta Tahkim Komisyonuna yapılan başvurulardaki uyuşmazlıkların büyük çoğunluğu sekiz bin Türk Lirası'nın altında olduğu için çoğu dosya bu aşamada kesinleşmektedir. Sekiz bin Türk Lirası'nın üzerindeki uyuşmazlıklarda bir defaya

mahsus itiraz yoluna gidilebilmekte ve yapılan itirazlar üzerine uyuşmazlıklar iki ay gibi kısa bir sürede çözüme kavuşturulmaktadır.

2- Uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde ele alınması, duruşmalara gerek olmadan yargılama yapılabilmesi

Yukarıda verilen istatistiklerden de görüleceği üzere hakemler kendilerine atanan uyuşmazlıkları atama tarihinden sonra vakit geçirmeksizin ele almakta, ön inceleme, ilk duruşma gibi usulü hukuki kurumlarla zaman kaybedilmeden dört aydan daha kısa sürelerde uyuşmazlıklar karara bağlanabilmektedir. Sigorta şirketleri ile uyuşmazlığa düşen başvuru sahipleri usul sorunları ile uzunca bir zaman kaybetmeden kısa sürelerde uyuşmazlıklarını hakem kararı ile çözüme kavuşturabilecekken mahkemelerde uyuşmazlıklarının ne kadar sürede karara bağlanacağını tahmin edemedikleri için süre ile belirli bir yargılama türü olan hakem yargılamasını süresi belirli olmayan belirsizliğe tercih etmektedirler.

3- Yargılama giderlerinin daha az olması nedeniyle hak arama oranını artırıcı etkisi

6100 sayılı HMK'da düzenlenen avans uygulaması ve yargılama sürecinde eklenebilecek diğer yargılama giderleri sebebiyle mahkemelerde dava açıp takip edebilmek yüksek masraflarla karşılaşılmasını gerektirmektedir. Mahkemece yaptırılacak keşifler, bilirkişi ücretleri, itirazlar üzerine birden fazla kez yapılabilecek bilirkişi ücretleri, tanık giderleri gibi uzun aralıklarla yapılan masraflar ve giderler, aleyhe kararlar sonucu doğabilecek vekalet ücretleri zarara uğrayan hak sahiplerini yargı yoluna başvurmadan kaçınmaya itmekte, bireyler hak aramaktan vazgeçme yolunu tercih etmektedirler. Oysa sigorta şirketleri ile uyuşmazlık yaşayan bir zarar gören Sigorta Tahkime düşük başvuru ücretleri ile başvuruda bulunabilmekte olup bilirkişi ücret tarifesi ile tarifeye bağlı bilirkişi ücretleri ve başvurunun basit usullerle yürütülmesi ve yargılama süresinin belirli olması sebebiyle hak arama oranında artış

şeklinde genel yargılamaya katkı sağlanmaktadır.

4- Uyuşmazlığı çözmekle görevli hakemlerin konularında uzman olmaları

Sigorta Tahkim Hakem Listesi'ne kaydolmuş hakemlerin sigorta alanında uzman kişiler olmaları uyuşmazlıklarla ilgili çözümü gereken belge ve bilgilerin nasıl ve nerelerden temin edileceğini bilmeleri, uyuşmazlıkla ilgisi olmayan hususlarla ilgili gereksiz araştırmalar yapılmasının önüne geçmekte, uyuşmazlıklarda doğru ara kararların alınması ve uyuşmazlıkların sağlıklı ve kısa sürede çözümlenmesini mümkün kılmaktadır.

5- Belirli bir parasal sınıra kadar hakem tarafından alınan kararların kesin olması ve herhangi bir onama gerek olmaksızın icra kabiliyetine sahip olması

İlgili bölümlerde detaylıca açıklandığı üzere sekiz bin Türk Lirası'nın altında kalan uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesindir ve taraflarca Hakem Kararları direkt olarak icra edilebilir. Başvuru sahipleri sekiz bin Türk Lirası ile yedi bin Türk Lirası arasında uyuşmazlıklar hakkındaki hakem kararlarına karşı, kararın tebliğinden itibaren on gün içinde İtiraz Hakem Heyetlerine başvuru yapabilmektedir. Yüz yedi bin Türk Lirası'na kadar olan Hakem Heyeti veya İtiraz Hakem Heyeti kararları kesindir; temyiz edilemez. Yüz yedi bin Türk Lirası'nın üzerindeki kararlar için temyiz başvurusu yapılabilir

(Çelik, <https://www.tazminathukuku.com/guncel-konular/sigorta-anlasmazliklarinda-tahkimyolu.htm>, Erişim Tarihi: 09.05.2022).

Sigorta Tahkim kuruluşundan itibaren bugüne kadar alınan geri bildirimlerden yapılan değerlendirmelerden ve istatistiksel verilerden yola çıkarak tahkim başvurularının büyük bir oranda olumlu sonuçlandığı, tüm tarafları aynı oranda olmasa da büyük oranda memnun ettiği sonucuna varılmaktadır.

Sigorta Tahkim Sistemi ile meydana gelen uyuşmazlıkların makul bir sürede ve etkin bir şekilde sonuçlanması, mahkemelerin iş yükünü azalttığı gibi sigortalıların ve üçüncü kişilerin yaşadıkları zararların giderilmesinde ve eski hale kavuşturulmasında uzunca bir zaman beklemeye mahal verilmeksizin çözüm sağlamakta ve sigorta sektörüne olan güveni güçlendirerek aynı zamanda sektörün gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Sigorta uyuşmazlıklarının çözümünde Sigorta Tahkim Sistemi'nin oldukça önemli bir konumda olduğu, başvuran sayısının ve sonuçlanan dosya sayısının da gün geçtikçe arttığı ve artmaya devam edeceği değerlendirilmektedir.

Av. Arb. Özlem TÜRKMENÖZÜ
Sigorta Hakemi
Doç. Dr. Özgür AKPINAR
Marmara Üniversitesi
Finansal Bilimler Fakültesi
Öğretim Üyesi

Kaynakça

- Ali Cem BUDAK, *Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Tahkim Hükümleri*, Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, İstanbul, 2012, Sayfa: 101-112
- Cengiz Serhat KONURALP, *Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011, Sayfa: 108-113
- Çelik Ahmet ÇELİK, *Sigorta Anlaşmazlıklarında Tahkim Yolu*, <https://www.tazminathukuku.com/guncel-konular/sigorta-anlasmazliklarinda-tahkim-yolu.htm> (Erişim Tarihi: 09.05.2022)
- Ecehan YEŞİLOVA ARAS, *Sigortacılık Tahkimi Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri*, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. Özel, İstanbul, 2013, Sayfa: 275-379
- Ecehan YEŞİLOVA ARAS, Bilgehan YEŞİLOVA, *Sigortacılıkta Tahkim Kararları ve Kanun Yolları (SK m. 30)*, Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2018, Sayfa: 18-26
- Işıl ULAŞ, *Sigortacılıkta Tahkim*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXIV, S. 2, Ankara, 2007, Sayfa: 97-101
- Mahmut BİLGEN, *Sigorta Hukuku*, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017, Sayfa: 99-118
- Mehmet Tuğberk DEKAK, *Sigorta Tahkiminde Yargılama Usulü*, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, Sayfa: 13-14
- Merve ATALAY, *Türk Hukukunda Sigorta Sözleşmesi*, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2019, Sayfa: 20-22
- Rauf KARASU, *Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*, 1. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2016a, Sayfa: 43-56
- Rauf KARASU, *Sigorta Tahkimi İle İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 26, Ankara, 2016b, Sayfa: 49-69

Sigorta Şirketlerinin Korunma Stratejileri Üzerinde Teminatlandırmanın Etkisi ve Teminatlandırma İşleminin Yapısı

1. Giriş

Sigorta şirketleri uzun dönemli finansal yeterliliklerini etkileyebilecek birçok riske maruz kalmaktadır. Sigorta şirketleri için bireylerin kalan ömürleri ile ilgili belirsizlikten kaynaklanan uzun ömürlülük gibi riskler, enflasyon riski gibi finansal riskler, iklim değişikliği ve pandemiler gibi olayların sebep olduğu katastrofik riskler büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Özellikle son 50 yılda doğal afetlerin sıklığı, büyüklüğünde artış yaşanması ve artan küresel ısınma birçok hastalığa ve ölüme neden olmaktadır. Katastrofik olayların meydana gelmesi, çok sayıda ölümün yanı sıra bu ölümlere bağlı beklenmeyen maliyetlerin ortaya çıkması ile sigorta şirketleri için finansal sonuçlar doğurmaktadır. Bu olaylar şirketlerin kredi riskini artırmakta, sigorta şirketlerinin ve ülkelerin ödeme gücünü tehdit etmektedir. Bu risklerin ödeme gücü üzerindeki finansal etkileri, etkin bir risk yönetimi gerektirmektedir.

Geçmişte sigorta şirketleri için bu risklerden korunmanın tek yolu reasürans anlaşmaları yapmaktı. Fakat reasürans maliyetlerinin oldukça yüksek olması bu anlaşmaların ancak belirli sınırlar çerçevesinde yapılabilmesine imkân tanımıştır. Özellikle sigorta bedelleri arttıkça, sigorta şirketlerinin mevcut reasürans kapasitelerinin yetersiz kalma ihtimalleri artmaktadır. Buna ek olarak yukarıda bahsedildiği gibi sigorta şirketlerinin katastrofik risklerini transfer edebilmeleri için geleneksel reasürans pazarında bulunan kapasiteden daha fazlasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu durum, sigorta şirketlerini yeni arayışlara yöneltmiş ve çeşitli alternatif risk transfer teknikleri kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir. Sermaye piyasaları ise ihtiyaç duyulan finansman kapasitesi için geniş bir kaynak oluşturmaktadır.

Alternatif risk transfer teknikleri, sermaye piyasalarındaki finansal ürünlerin kullanılması ile büyük hasar yaratma ihtimali yüksek olan risklerin sermaye piyasalarına transferine, bu suretle şirketlerin finansman yönetiminin yapılmasına olanak sağlamaktadır. Sigorta şirketleri bu sistemde ihtiyaçlarına yönelik finansman yönetimi yapabildikleri gibi olası katastrofik riskler için risklerini menkul kıymet ve türev ürünlere dönüştürerek sermaye piyasalarındaki yatırımcılara satabilmektedir (Eygi, 2006).

Sigorta şirketleri risklerin menkul kıymetleştirilmesi işlemi ile özellikle katastrofik risklerini sermaye piyasalarına devretmektedir. Bu işlem ile önemli ölçüde korunma sağlansa da sermaye piyasası ürünlerinin kullanılması karşı taraf temerrüt riskini beraberinde getirmektedir. Temerrüt riski, sermaye piyasasındaki taraflardan birinin yükümlülüklerini yerine getirememesi durumunda meydana gelmektedir. Geçmişte meydana gelen ekonomik krizler bu riskin büyük kayıplar meydana getirebileceğini oldukça açık bir şekilde göstermektedir. Özellikle 2008'deki küresel ekonomik krizin etkileri şirketler için uzun vadede olmuştur. Şirketler için 2008 ekonomik krizi ile birlikte karşı taraf temerrüt riskinden korunma büyük önem kazanmıştır. Şirketler yükümlülüklerini yerine getirebilmek amacı ile daha doğru

risk ölçümleri üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Bu sebeple sermaye piyasalarında işlem yaparken karşı taraf temerrüt riskinin dikkate alınması gerekmektedir.

Şirketler için Uluslararası Swap ve Türev Ürünler Kurumu'na (ISDA) göre kredi derecelerini artırmalarının ve karşı taraf temerrüt risklerini azaltmalarının en etkili yolu teminatlandırma yöntemidir. Teminatlandırma yöntemi bankalar tarafından kullanılan yöntemden oldukça farklı bir yöntemdir. Uluslararası piyasalarda özellikle swap işlemlerinde teminatlandırma yöntemi kullanılmakta ve bu sayede karşı taraf temerrüt riskinden önemli ölçüde korunma sağlanmaktadır. Teminatlandırma yöntemi en basit şekilde türev ürün anlaşmasının taraflarının karşı taraf temerrüt riskinden korunabilmek amacı ile başka bir finansal ürünü aralarında takas etme işlemidir. Uluslararası piyasalarda işlem gören türev ürünlerin %73,7'si teminatlandırma yöntemini kullanılmaktadır. Bu yöntemin birçok avantajı bulunmakla birlikte en önemli avantajı temerrüt anındaki kayıpları azaltmasıdır. Teminatı elinde bulduran taraf için kayıp, ödenecek olan hasarlardan teminat miktarının çıkarılması ile elde edilecek tutar ile sınırlı olacaktır. Bir diğer önemli avantajı ise teminatlandırma yöntemi ile elde buldurulması gereken sermaye miktarının azalmasıdır.

Ülkemizde sigorta şirketleri tarafından katastrofik tahviller ve swaplar gibi katastrofik ürünler kullanılmakta olup, bu ürünlere bağlı olarak teminatlandırma yöntemi henüz kullanılmamaktadır. Bu çalışmada gelişen piyasalar ve ürünlerle beraber uluslararası piyasalarda oldukça yaygın bir şekilde kullanılmakta olan teminatlandırma yöntemi ve teminatlandırmanın genel olarak yapısı ve işleyişi ele alınacaktır.

2. Teminatlandırma Yöntemi

Teminatlandırma işlemi iki taraf arasındaki devredilecek riske göre belirlenmiş nakit veya finansal ürünlerin karşı taraf temerrüt riskini azaltmak amacı ile bir taraftan diğer tarafa geçtiği

korunma sürecidir. Söz konusu teminatlandırma yöntemi bankaların verdikleri kredi karşılığında uyguladıkları yöntemden oldukça farklıdır. Bahse konu olan teminatlandırma işlemi sermaye piyasasında işlem yapan tarafların işlemin piyasa değerine göre nakdi bir tutar veya finansal bir diğer ürünü teminat olarak vermesi veya alması işlemidir. Bu sebeple klasik teminatlandırma yöntemlerinden yapısal olarak farklıdır.

Basit haliyle teminatlandırma; finansal araçların, türev ürünlerin ya da nakdin temerrüt riskine karşı korunma sağlamak amacı ile tarafların kendi aralarında yapmış oldukları takas işlemidir. Teminatlandırma işlemi örneklendirmek amacı ile bir swap anlaşmasını ele alalım. Bu anlaşmanın piyasa değerine bağlı olarak swap ödemelerini karşı tarafın yapması gerektiği varsayımı altında karşı taraf için swap ödemelerinden doğan bir temerrüt riski ortaya çıkacaktır. Teminat anlaşması swap ödemelerinden kaynaklanabilecek bu kaybı teminat takası işlemi ile sınırlandırabilmektedir. Eğer teminatı veren taraf temerrüde düşecek olursa teminatı alan taraf teminatın ekonomik olarak sahibi olmakta ve bunu swap ödemelerinden doğacak kaybı azaltmak için kullanılmaktadır.

Teminatlandırma anlaşmaları tek taraflı teminat verilmesi şeklinde yapılabildiği gibi iki taraflı teminat verilmesi biçiminde de yapılabilmektedir. Bunun anlamı, taraflardan birinin kredi derecesinin daha düşük olması durumunda tek taraflı teminat verme işlemi yapılabildiği gibi tarafların kredi derecelerine bağlı olarak ve teminatlandırma anlaşmasına konu olan varlığın piyasa değerine göre, karşılıklı teminat vermeleri şeklinde de düzenlenebilmesidir. Bu durumda her iki taraf periyodik olarak pozisyonlarının değerini ve teminatın sahibi olup olmadıklarını hesaplamaktadır. Yönetimsel masrafları kontrol altında tutabilmek amacı ile teminat verilmesi sürekli olarak yapılmadığından, önceden belirlenen kurallar çerçevesinde yapılmaktadır.

Teminat olarak türev araçların kullanılması

borçlar için fiziksel varlık teminatı kullanımından hem tür hem de nitelik olarak farklıdır. Örneğin, teminat alacaklıları teminatlarını kullanabilmeleri için hukuki yollara başvurabilecekken türev ürünlerde verilen teminat çoğu durumda karşı tarafın kontrolü altındadır ve bir temerrüt durumunda derhal tasfiye edilebilmektedir. Yeterli teminat bulundurulduğu takdirde risk tamamen nötralize edilebilmektedir.

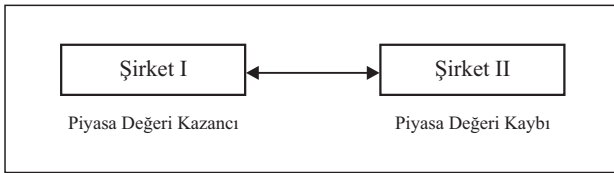
Teminatlandırma yönteminin sağladığı en temel avantaj karşı taraf temerrüt riskini azaltmak olup diğer avantajları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Kredi riskini azaltması sebebi ile iş yapabilme kapasitesinin artmasını sağlamaktır.
- Kredi limitleri dahilindeki riskleri sürdürmek ve belirli taraflarla yapılan ticaretin devamını temin etmektir.
- Sermaye gereksinimlerinin azalmasıdır. Örneğin Basel düzenleyici sermaye kuralları teminatlandırılmış riskler için sermaye rahatlığı sağlamaktadır.
- Karşı taraf temerrüt riskinin daha rekabetçi fiyatlandırılmasını temin etmektir.

Ancak özellikle belirtilmelidir ki, teminatlandırma yöntemi karşı taraf temerrüt riskini önemli ölçüde azaltsa da piyasa riski, operasyonel risk ve likidite riski gibi yeni risklere yol açabilmektedir. Tüm bu riskler doğru şekilde ölçülmeli ve yönetilmelidir.

2.1. Teminatlandırmanın Temelleri

Şekil-1 Teminatlandırmanın Temel Yapısı

Teminatlandırma işleminin en temel haliyle yapısı Şekil I'de verilmiştir. Şekildeki işleme göre Şirket I ve II'nin aralarındaki anlaşmaya göre Şirket II'nin, Şirket I'e anlaşma konusu varlığın piyasa değerini ödemesi gerekmektedir. Bu

durumda Şirket I, Şirket II'nin ödemelerine bağlı olarak karşı taraf temerrüt riskine maruz kalmaktadır. Şirket II ise pozitif piyasa değerinden kaynaklanan temerrüt riskini azaltmak için Şirket I'e teminat vermektedir. Verilen bu teminat nakit veya özellikleri sözleşmenin başlamasından önce kararlaştırılan bir menkul kıymet olabilmektedir. Teminat anlaşmaları genellikle iki taraflı olması sebebiyle, verilen teminatın risk azaldığında iade edilmesi veya geri gönderilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, taraflar arasında işlem gören ürünün piyasa değerinin pozitif olması durumunda bir kurumun teminat talep etmesi ve piyasa değeri negatif olduğunda ise kendilerinin teminat vermesi gerekmektedir. Örneğin bir sigorta şirketi risklerinden korunmak için bir türev ürün anlaşması yaptığında bu ürünün piyasa değerine göre teminat vermesi veya teminat alması gerekmektedir.

Teminat olarak kullanılan birçok ürün bulunmaktadır. Nakit, hazine bonoları, hisse senetleri ve türev ürünler bunlardan bazılarıdır. Teminatın verilmesinden itibaren teminatın kullanımı alan tarafa geçer ve temerrüt durumunda nakde çevrilebilir. Bu sebeple şirketler teminat olarak daha çok hazine bonoları ve nakdi tercih etmektedir.

Teminat olarak kullanılan varlıklar teminat piyasalarında veya diğer varlıkların elde edilmesi için işlem görmektedir. Teminat piyasaları özellikle sigorta şirketleri için düşük faizden borçlanmalarına ve yüksek faizden yatırım yaparak kazanç elde etmelerine olanak sağlamaları açısından önemlidir.

Verilen teminat tutarları tarafların ihtiyaçlarına göre değişkenlik göstermektedir. Söz konusu tutar teminatlandırılan ürünün değerinin tamamını kapsayacak miktarda olabileceği gibi bu ürünün değerinin belirli bir oranını karşılayacak miktarda olabilmektedir. Uluslararası Swap ve Türev Ürünler Kurumu'na göre teminatlar bağlı oldukları varlığın belirli bir oranını karşılayacak miktarda belirlenmelidir. Ancak bu tutar tarafların ihtiyaçlarına bağlı olarak anlaşmanın başında belirlenmektedir (Malz, 2011).

2.2. Kredi Destek Eki

Sigorta şirketlerinin türev ürün anlaşmalarına, tarafların çeşitli teminat vermeyi kabul ederek temerrüt risklerini azaltmalarına izin veren kredi destek ekini eklemeleri mümkündür. Bu ekin teminat mekanizmasını yönetmesi sebebiyle aşağıdaki konuları içermesi gerekmektedir.

- Teminatlandırmanın temel değerlemelerinin yöntemi ve zamanlamaları
- Gönderilecek teminat tutarının hesaplanması
- Teminat transferinin zamanlaması
- Uygun teminat tutarı
- Teminat ikameleri
- Anlaşmazlık durumunda çözümler
- Teminat faiz ödemeleri
- Teminat senetleriyle ilgili muhtelif masraflar
- Teminat menkul kıymetlerinin yeniden kullanımı
- Teminat koşullarını değiştirebilecek tetikleyiciler

Yukarıda belirtilen koşullara ek olarak aşağıda belirtilen parametrelerin ekte detaylı bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir.

- **Eşik Değer:** Teminatlandırma tutarının seviyesini belirlemektedir. En yalın haliyle, taraflar teminatlandırmaya konu olan finansal ürünün piyasa değerine bağlı olarak bir eşik değeri belirlemekte ve bu eşik değerin üzerinde kalan tutarlar için bir teminatlandırma anlaşması yapmaktadır. Ürünün piyasa değeri eşik altında ise hiçbir şekilde teminat altına alınmamaktadır.
- **Minimum Transfer Tutarı:** Bu tutar bir seferde talep edilecek minimum transfer tutarını tanımlamaktadır.

Taraflarca bütün kriterler ve parametreler belirlendikten sonra hüküm ve koşulları içeren bir teminat destek belgesi imzalanmaktadır. Teminata tabi olan işlemlerin piyasa değeri düzenli olarak hesaplanmakta ve toplam değerlendirme üzerinden anlaşmaya varılmaktadır. Teminatlandırmaya

konu olan finansal ürünün piyasa değeri negatif olan taraf teminat verir. Teminat pozisyonu ise, nakit ya da menkul kıymet transferini yansıtacak şekilde güncellenmektedir. Bütün bu işlemlerim periyodik olarak tekrarlanması suretiyle teminatlandırma prosedürü tamamlanmaktadır (Gregory, 2012).

3. Swaplarda Teminatlandırma İşlemi

Bu bölümde teminatlandırmanın genel yapısı incelendikten sonra sigorta şirketleri tarafından teminatlandırmanın nasıl kullanılabileceğini göstermek amacı ile varsayımsal bir emeklilik planı ele alınacaktır. Teminatlandırmanın işleyişi üzerinde durulması sebebiyle ele alınan senaryo oldukça basit tutulacaktır.

Bir sigorta şirketi bireylere emekli olmalarından itibaren ölene kadar ödeme yapmayı taahhüt ettiği bir emeklilik planına sahiptir. Bu sigorta şirketi emeklilik planındaki bireylerin kalan ömürleri sebebiyle sahip olduğu riskleri sermaye piyasasına devretme amacı ile bu plan için bir swap anlaşması yapmıştır. Swap anlaşmasının taraflarının riskli şirketler olduğu varsayılmaktadır. Swapın ödemeleri şirketin emeklilik planındaki bireylerin yaşam indekslerine bağlıdır ve ödemeler bu indekse göre düzenlenmektedir. Taraflar temerrüt riskine açık oldukları için aynı zamanda aralarında bu swapın değerine bağlı olarak düzenlenen bir teminatlandırma anlaşması da yapmıştır. Bu teminatlandırma anlaşması ile her bir taraf üzerine alabilecekleri temerrüt riskini sınırlandırmaktadır.

En basit haliyle teminatlandırma sürecini tanımlayabilmek için öncelikle ifadesinin t zamanında ne kadar teminat gönderilmesi gerektiğine işaret ettiğini belirtmek gerekir. Teminatlandırma anlaşmasında kullanılan swapın belirli bir oranında nakit teminat alınmaktadır. Analizlerimizi sigorta şirketi açısından değerlendirdiğimizde ve swapın sabit ödemelerini yaptığımız varsayımı altında olması durumu teminatın alındığını (verildiğini) ifade etmektedir. Sigorta şirketi için kendisinin veya karşı tarafın temerrüde düşmesi

durumunda iki olasılık söz konusudur. Sigorta şirketi açısından bu iki olasılık dikkate alındığında nakit akışları aşağıdaki gibi olacaktır.

- **Sigorta şirketinin temerrüde düşmesi durumunda:** Swapın değeri pozitif ise swapın piyasa değerini karşı taraf ödemektedir. Aynı zamanda sigorta şirketi karşı tarafın verdiği teminatı elinde bulundurmaktadır. Bu durumda teminatı yeniden kullanım hakkı da olursa ek bir faiz geliri elde edilmiş olur.
- **Karşı tarafın temerrüde düşmesi durumunda:** Swapın değeri negatif ise swapın piyasa değeri sigorta şirketi tarafından karşı tarafa ödenmektedir ve anlaşılan miktarda teminat karşı tarafa gönderilmektedir. Sigorta şirketi swapın vadesi sonunda ise teminatını geri almaktadır.

Burada görüldüğü üzere teminatlandırma temerrüde düşen tarafa ek bir nakit akışı ile riskin azaltılmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda ek bir teminat sağlayarak şirketlerin yükümlülüklerini azaltmaktadır. Bu çalışmada en temel haliyle teminatlandırmanın kullanımını gösterilmiştir. Ancak söz konusu işlemin daha detaylı ve daha karmaşık bir hesaplama süreci bulunmaktadır.

Yaşam veya ölüm indeksine bağlı ürünler Türkiye’de henüz çok yaygın olarak kullanılsa da değişen piyasa koşullarında bu ürünlerin daha sıklıkla kullanılacağı öngörülmektedir. Teminatlandırma işleminin etkili kullanımının taraflara daha fazla korunma sağlama uluslararası piyasalarda sıklıkla tercih edilmesini sağlamaktadır. Yaşam

veya ölüm indeksine bağlı ürünlerin yanında, katastrofik türev araçlarında kullanımının artması ile beraber teminatlandırma işlemine ihtiyaç duyulacak olup tarafların temerrüt durumundaki kayıplarının azalmasını sağlanacağı düşünülmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada teminatlandırma işlemi, genel yapısı ve şirketlere olan avantajları üzerinde durulmuştur. Teminatlandırma yöntemi şirketlere birçok avantaj sağlamakla beraber bu avantajların en önemlisi temerrüt riskinin azalmasıdır. Teminatlandırma işlemi, teminatın verilme sıklığının veya miktarının şirketlerin ihtiyaçlarına göre ayarlanabilmesi sebebi ile uluslararası piyasalarda oldukça yoğun bir şekilde tercih edilmektedir.

Teminatlandırma en temel hali ile teminat alan tarafın yükümlülüklerini ve sermaye gereksinimlerini azaltmaktadır. Ülkemizde henüz kullanılsa da özellikle sermaye piyasalarında işlem yapan yatırımcılar ve sigorta şirketleri için önemli bir korunma aracıdır. Sigorta şirketlerinin yükümlülüklerini sermaye piyasalarına devretmelerinin yaygınlaşması ile ülkemizde de önem kazanacağı düşünülmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Selin ÖZEN
Ankara Üniversitesi,
Uygulamalı Bilimler Fakültesi,
Aktüerya Bilimleri Bölümü

Kaynakça

- Eygi, S. (2006). *Türk ve Alman Sigorta Sektörlerinin Alternatif Risk Transfer Yöntemlerinin Uygulanabilirliği Açısından Karşılaştırılması*, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sigortacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Gregory, J. (2012). *Counterparty Credit Risk and Credit Value Adjustment*, İkinci Basım, Wiley Finance.
- Özen, S. (2020). *Mortality Modelling with Renewal Process and Optimal Hedging Strategy Under Basis Risk*, Hacettepe Üniversitesi, Aktüerya Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.
- Malz, A.M. (2011). *Financial Risk Management*, İkinci Basım, Wiley Finance.

Korsanlık Riskleri

Geçtiğimiz yıl Ocak ayı içerisinde MV Mozart isimli bir Türk gemisinin Gine açıklarında uğradığı ve Azerbaycan uyruklu bir mürettebatın hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan korsanlık hadisesi, bu tür eylemleri yeniden dünyanın gündemine taşımıştır. Aşağıdaki çalışmada korsanlık faaliyetlerinin tarihi, geçmişten günümüze değişimi, yakın geçmişte yaşanan hadiseler, mevcut durumda söz konusu eylemlerin meydana geldiği coğrafyalar, saldırılara karşı alınan birtakım önlemler, tekne ve emtia sigortaları açısından tazmin edilebilirlikleri ve “Kidnap & Ransom” teminat içeriği incelenmiştir.

Tarihi Süreç

Kayıtlara geçen ilk korsanlık eylemi MÖ 14. yüzyılda Likya’da yerleşik Luka isimli bir grup tarafından Antik Mısır’a yapılan düzenli saldırılarla gerçekleştirilmiştir. Bu eylemleri MÖ 10. yüzyıla kadar Girit’ten Antik Yunan şehirlerine yapılan saldırılar izlemiştir. MÖ 75 yılına kadar bölgede yaygın olan korsanlık faaliyetleri Roma İmparatorluğu’nun bölgeye hâkim olmasıyla birlikte gerilese de imparatorluğun MS 5. yüzyılda çöküşüyle birlikte yeniden artmıştır.

MS 11. yüzyıldan itibaren Avrupa’da deniz ticaretinin gelişmesiyle birlikte korsanlık faaliyetleri de daha karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Bu tarihlerde özellikle Vikingler ve Baltık Bölgesi korsanları Kuzey Avrupa ve Akdeniz’de deniz ticaretine büyük darbe vurmuşlardır.

Coğrafi keşiflerin ardından İspanya’nın Amerika Kıtası’nda yürüttüğü sömürgecilik faaliyetleri korsanlığı yeni bir boyuta taşımıştır. Öyle ki İngiltere, Fransa ve Hollanda İspanyol gemilerine saldırımları için birçok korsanla antlaşmalar yaparak korsanlık faaliyetlerini meşrulaştırmışlardır.

İspanyollar tarafından Amerika Kıtası ve Avrupa arasında yürütülen ticaret hattı itibarıyla korsanlık faaliyetleri Jamaika, Tortuga, Karayipler

ve Doğu Pasifik Bölgesi’nde oldukça yoğunlaşmıştır. İspanya Krallığı her ne kadar teknolojinin gelişmesiyle birlikte Amerika Kıtası’na sefer yapan filolarını güçlendirmişse de korsanlık eylemlerinin önüne geçememiştir. Bu durum 18. yüzyılın başlarına kadar devam etmiştir. 1715’te söz konusu faaliyetlerin İngiltere ve Fransa üzerinde meydana getirdiği ağır yük nedeniyle Avrupa’nın büyük devletleri Hollanda’da Utrecht Limanı’nda bir araya gelerek korsanlık faaliyetlerinin yasadışı olarak değerlendirilmesi hususunda anlaşmışlardır. 1730 tarihinden itibaren de korsanlıkla mücadele yoğunlaşmıştır.

1800’lerin başında meydana gelen Amerikan iç savaşı ve Avrupa’daki Napolyon Savaşları’nın ardından birçok denizci Karayipler Bölgesi’ne yerleşerek yeniden korsanlık faaliyetlerinin artmasına neden olmuşsa da ABD ve İngiltere’nin ortak çabalarıyla bu dalga bastırılmıştır. Eş zamanlı olarak Çin’de Zheng Yi 600 tekne ve 30.000 korsan ile eylemlerde bulunmuş, ancak bir süre sonra Avrupalı ticaret ortaklarının da desteğiyle Çin İmparatorluğu tarafından etkisiz hale getirilmiştir.

200 sene süreyle korsanlık hadiselerinin sıklığı görece azalmışsa da 1990’lı yıllara gelindiğinde Soğuk Savaş’ın sona ermesi, uluslararası terörizm faaliyetlerinin artması ve uluslararası ticaret yollarında meydana gelen değişikliklerin etkisiyle özellikle Güney Asya, Afrika ve Güney Amerika bölgelerinde söz konusu eylemler artış göstermiştir.

Osmanlı Devleti’nde ise korsanlar donanmaya bağlı bir askeri sınıf olarak hizmet vermiştir. Özellikle diğer devletlerin donanmalarına karşı ve kıyı şehirlerine düzenlenen seferler ile deniz hakimiyetinin pekiştirilmesi amaçlanmıştır. İsimleri tarihe geçen Turgut Reis, Oruç Reis ve Barbaros Hayrettin Paşa gibi korsanlık geçmişli kaptanlar Osmanlı donanmasının komuta kademesinin en önemli unsurları olmuştur.

Yakın Geçmişte Meydana Gelen Hadiseler

Quest Yatı

2011 yılında meydana gelen olayda Quest isimli yatla dünya turuna çıkan dört ABD vatandaşı Umman'ın 190 mil açığında Somalili korsanlar tarafından yatla birlikte kaçırılmıştır.

Olayın haber alınmasının ardından Birleşik Devletler Donanması'na ait USS Enterprise isimli uçak gemisiyle birlikte üç gemi arama kurtarma çalışmalarına başlanılmıştır. Birkaç gün içerisinde, Somali'ye götürülmekte olan yat tespit edilmiş ve düzenlenen birinci operasyonla iki korsan yakalanarak filodaki US Sterett isimli destroyere getirilmiştir.

Yakalanan iki korsana karşılık rehinelerin salıverilmesi talep edilmişse de öneri yattaki korsanlar tarafından kabul edilmemiştir.

Pazarlıklar tıkanma sürecine girdiği sırada yattan US Sterett'e ateş açılmış, ardından da deniz komandoları tarafından operasyon düzenlenerek iki korsanın etkisiz hale getirilmesinin ardından kalan korsanlar teslim olmuştur. Ancak yata çıkan komandolar dört rehinenin de cansız bedeniyle karşılaşmıştır.

The Chaumont Tankeri

Modern korsanlık eylemlerinin en büyük risk barındıran sonuçlarından biri de potansiyel çevresel felaketlerdir. Korsanlar genellikle eylemlerinin ardından mürettebatı bağlı bir şekilde ve gemiyi "tam yol"da bırakarak gemiden ayrılmaktadır. Bu eylem dar bir kanalda veya boğazda bir petrol tankerine karşı gerçekleştirildiğinde geminin kontrolsüz bir şekilde ve süratle ilerleyip bir cisme çarpması ve hasarlanmasının ardından bir çevre felaketi yaşanabilecektir.

Benzer bir felaketin kıyısından 1999 yılında Malaka Boğazı'nda dönülmüştür. Palalı saldırıganlar eylemlerini gerçekleştirdikten sonra mürettebatı bağlı bir şekilde bırakarak olay yerinden uzaklaşmış ve gemi adamlarının geminin kontrolünü yeniden ele almaları 35 dakika sürmüştür. Bu sürede "tam yol" ilerleyen geminin boğazın

iki tarafında da bulunan kayalıklara, resiflere veya boğazda ilerleyen başka bir gemiye çarpmamış olması bir mucize olarak değerlendirilmektedir.

Sir Peter Blake

Bir diğer hadise 2001 yılında meydana gelmiştir. Dünyaca ünlü Yeni Zelandalı Sir Peter Blake ve beraberindeki on dört kişilik mürettebat Amazon Nehri ile ilgili gerçekleştirdikleri araştırma gezisi sırasında 5 Aralık gecesi Seamaster isimli yatlarını Macapa açıklarında demirlemelemlerinin ardından silahlı sekiz korsanın saldırısına uğramışlardır. Pazarlık sırasında Blake tüfeği ile bir korsanı etkisiz hale getirmiş ancak sonrasında çıkan çatışmada vurularak hayatını kaybetmiştir.

Bu trajik olay günümüz korsanlık eylemlerinin yalnızca açık denizlerde gerçekleşmeyebileceğinin çarpıcı bir göstergesi olmuştur.

Judith & David Tebbutt

2011 yılında İngiliz vatandaşları Judith ve David Tebbutt Kenya'da tatillerini geçirdikleri evde silahlı korsanlar tarafından saldırıya uğramıştır. Evin ıssız bir bölgede olmasından faydalanan korsanlar çıkan arbedede David Tebbutt'ı öldürmüş, Judith Tebbutt'ı ise Somali'ye kaçırmışlardır. İslami örgüt Al-Shabaab ile ilişkili oldukları düşünülen grup Judith Tebbutt'ı Somali'de 6 ay rehin tutmuştur. Mart 2012'de talep edilen fidyenin evine dönebilen Judith Tebbutt'ın ailesi tarafından ödenmesinin ardından serbest bırakıldığı düşünülmektedir.

Maersk Alabama

Daha sonra filmi de yapılan saldırı 2009 senesinde gerçekleşmiştir. Somalili korsanlar sürat teknesi ile Kaptan Richard Philips idaresindeki Maersk Alabama isimli gemiye çıkmalarının ardından Philips'i rehin almışlarsa da 21 kişilik mürettebatın çoğunluğu kendilerini güvenli odaya kitlemelerinin ardından geminin sistemlerini kapatarak korsanların geminin sevk ve idaresini almalarına engel olmuşlardır. Bunun üzerine üç

korsan gemiye ait güvenlik botuna binerek Philips'i Somali'ye kaçırmaya çalışmışlarsa da botun çevresi kısa süre içerisinde Birleşik Devletler Donanması'na ait gemiler tarafından sarılmıştır. Günler süren fidye görüşmelerinin bir sonucu ulaşmamasının ardından üç korsan USS Bainbridge gemisinde bulunan keskin nişancılar tarafından etkisiz hale getirilmiş ve Kaptan Philips kurtarılmıştır.

Achille Lauro

7 Ekim 1985 tarihinde 700 yolculu Achille Lauro isimli kruz gemisi İskenderiye Limanı'nda bağlı olduğu sırada piramit ziyaretlerini tamamlayıp gemiye dönen yolcuların arasına 4 adet silahlı Filistinli militan karışarak gizlice gemiye çıkmış ve gemide yaklaşık 400 yolcu bulunduğu sırada kontrolü ele geçirerek gemiyi limandan ayrılmaya zorlamıştır. Ardından İsrail'de tutuklu bulunan 50 Filistinli militanın salıverilmelerini talep etmiş olsalar da taleplerinin cevapsız kalması üzerine gemiyi Suriye/Tartus Limanı'na yönlendirmişlerdir. Suriye Hükümeti'nin limana giriş izni vermemesi üzerine hiçbir talepleri karşılanmayan eylemciler engelli bir Yahudi asıllı Amerikan vatandaşını öldürerek gemiden aşağı attıktan sonra geminin rotasını Mısır'a çevirmişlerdir. Buradaki otoritelerle yolcuları serbest bırakmaları karşılığında anlaşarak varış yeri açıklanmayan bir uçakla havalanmalarına rağmen dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan'ın emriyle Amerika Birleşik Devletleri'ne ait savaş uçakları tarafından İtalya'da inişe zorlanmalarının ardından tutuklanmışlardır.

The Naham 3

The Naham 3 isimli balıkçı gemisi 29 kişilik mürettebatıyla Hint Okyanusu'nda seyir halindeyken Somalili korsanlar tarafından saldırıya uğramıştır. Saldırının ardından Somali'ye götürülüp esir tutuldukları 1.672 günde hayatta kalmak için fare ve muhtelif böceklerle beslenmek zorunda bırakılan ve fiziki şiddete maruz kalan mürettebattan iki kişi hastalık nedeniyle hayatını

kaybetmiş, bir kişi ise vurularak öldürülmüştür. Korsanların eylemin ilk günündekinden oldukça düşük miktarda fidye miktarını kabul etmelerinin ardından yaklaşık 4,5 yıl sonra kalan 26 kişi serbest bırakılmıştır.

The Hye Mieko

1995 yılında Singapurlu bir şirkete ait olan Hye Mieko isimli yük gemisi Singapur Kamboçya arasında 2.000.000 ABD doları değerinde si-gara emtiası sevkiyatı sırasında Çin Halk Cumhuriyeti'ne ait olduğu düşünülen sahil güvenlik botları tarafından durdurularak binlerce mil açık denizde yüzdürülerek Çin'in güneyine ulaştırılmıştır. Ardından el konulan gemideki yük tespit edilemeyen alıcılara satılmıştır. Satış karşılığı ödeme yapılan taraflar da tespit edilememiştir. Olay her ne kadar Çin otoriteleri tarafından yalanlanmışsa da geminin saldırı esnasında yardım çağrısında bulunduğu ancak çağrıya cevap alamadığı anlaşılmıştır. Hye Mieko hadisesinde de olduğu gibi günümüz korsanlık eylemlerinde ilgili yerel hükümet mensuplarının ilişkili oldukları iddia edilen durumlar da yaşanabilmektedir.

Seabourn Spirit

2005 yılında 300 yolculu Seabourn Spirit isimli kruz gemisi Somali'nin 100 mil açığında seyri sırasında silahlı Somalili korsanlar tarafından iki adet filikayla saldırıya uğramıştır. Geminde bulunan iki güvenlik görevlisi korsanlar tarafından makineli tüfek ve RPG'ler ile açılan ateşe basınçlı su ve ses dalgası silahlarıyla karşılık vermiştir. Çatışma sırasında görevlilerden biri (Som Bahadur Gurung) RPG roketi ile yaralanmışsa da diğer görevli (Michael Groves) tarafından güvenli alana taşınabilmiştir. Ardından çatışmaya devam eden Groves 30 dakikanın ardından saldırganları püskürtmeyi başarmıştır. Geminin seferini tamamlamasının ardından her iki görevli de İngiltere Kraliçesi tarafından madalya ile ödüllendirilmiştir.

Erria Inge

Avustralyalı bir denizcilik şirketine ait olan ve Çinli bir başka şirket tarafından işletilen Erria Inge isimli yük gemisi ile irtibat, işletilmeye başlandıktan birkaç ay sonra kesilmiştir. Korsanlık eylemine maruz kaldığı düşünülen geminin izine bir takım bağlantılar kullanılarak ulaşılmış ve isminin değiştirilerek sahte evraklar ile hizmete alındığı anlaşılmıştır. Bu tarz gemilere hayalet gemi denilmektedir. Korsanlar kimi zaman el koydukları gemileri (kendi hizmetlerinde) birçok ülkenin donanma ve sahil güvenlik unsurlarının dikkatini çekmemek için hayalet gemilere dönüştürmektedir.

Gemi 1992 yılında hurdaya ayrılmak için satın alındığında dehşet verici gerçek ortaya çıkmıştır. Gemide bulunan ve kullanılmayan bir dondurucunun içinde kimlikleri tespit edilememişse de çıkarıldığı sırada gemide bulunan Avustralyalı mürettebata ait olduğu düşünülen 10 adet ceset bulunmuştur.

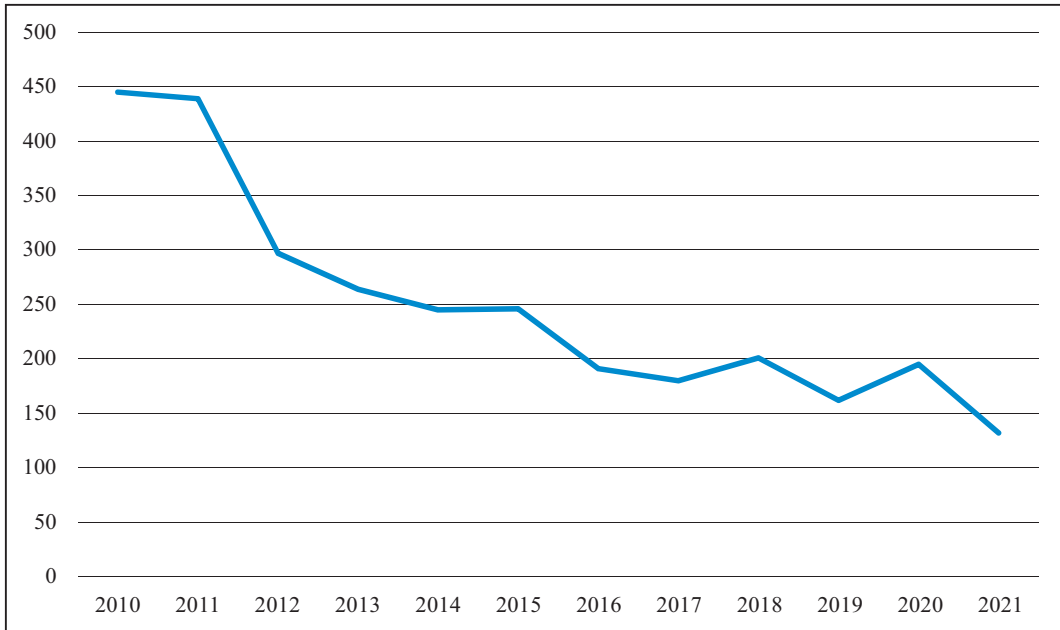
Bu olay gemilerin açık denizlerde maruz kaldıkları tehlikelerin boyutlarını bir kez daha

gözler önüne sermiştir.

Günümüzde Korsanlık Eylemleri

1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konvansiyonu (1982 United Nations Convention on the Law of the Sea-UNCLOS) tarafından korsanlığın tanımı “Bir korsan gemisi veya hava aracı vasıtasıyla mürettebat veya yolcuların kişisel çıkarlar doğrultusunda açık denizlerde başka bir gemiye, hava aracına veya söz konusu gemi veya hava aracında bulunan mürettebat veya mala karşı ya da herhangi bir devletin egemenlik sahası dışında kalan bir yerdeki gemiye, hava aracına, kişilere veya mala karşı kasıtlı olarak gerçekleştirilen her türlü şiddet, alıkoyma, yağma ve soygunculuk eylemleri ile bu eylemler gerçekleştirilirken kullanılan araçların sevk ve idaresinde gönüllü olarak yer almak veya söz konusu eylemleri teşvik etmek” olarak yapılmıştır. Bu kapsamda Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) bağlı Ticari Suçlar Birimi'nin (CCS) yayımladığı rapora göre son 11 yılda dünya üzerinde meydana gelen korsan saldırılarının sayıları yıllar itibarıyla aşağıdaki gibidir:

Grafik- 2010-2021 Yılları Arası Meydana Gelen Korsanlık Saldırıları

Kaynak: Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) bağlı Ticari Suçlar Birimi'nin (CCS) yayımladığı rapor

Grafikten de görülebileceği üzere, 2010 ve 2011 yıllarında özellikle Somalili korsanların Aden Körfezi'nde gerçekleştirdikleri yoğun saldırıların da etkisiyle diğer yıllara göre korsanlık hadiseleri oldukça yüksektir. Artırılan uluslararası önlemlerin de etkisiyle saldırı sayısı ilerleyen yıllarda kademeli olarak azalmıştır.

Her ne kadar Covid 19 pandemisinin dünya ekonomisi üzerinde oluşturduğu baskıyla birlikte söz konusu saldırılar 2020 senesinde 2019'a göre %20'lik bir artış göstermişse de 2021 yılında bu sayı 132'ye gerilemiştir. 2022'nin ilk altı ayında ise 30'u dökme yük gemilerine, 10'u CPP (Clean Petroleum Products) tankerlerine, 5'i diğer tankernlere, 5'i konteyner gemilerine, 2'si araç taşıyan gemilere, 2'si personel taşıma botlarına, 2'si kimyasal tankerlere, 1'i hizmet gemisine ve 1'i de LPG tankerine olmak üzere 2021'in ilk altı ayına göre %17 civarında bir düşüş ile toplamda 58 korsanlık saldırısı meydana gelmiştir.

Ülkeler İtibarıyla Kaydedilen Hadiseler

Güneydoğu Asya ve Hindistan Bölgesi

Bangladeş

Saldırıları genellikle demirlemiş gemilere karşı girişilen soygun eylemlerinden oluşmaktadır ve Chittagong demir bölgesinde meydana gelmektedir. Bangladeş otoritelerinin çabaları sayesinde hadise sayısında önemli düşüş kaydedilmiştir.

Endonezya

Saldırıları genellikle Taboneo, Dumai/Labuk, Gaung ve Muara Berau demir atma bölgelerinde meydana gelmektedir. Saldırılarda silah, bıçak ve pala kullanılmaktadır. Saldırganlar genellikle gece saatlerini tercih etmektedir. Tespit edilip, alarm devreye alındığında sıklıkla olay yerinden uzaklaşmaktadırlar. Endonezya Deniz Polisi'nin sıkı denetimleriyle vaka sayılarında ciddi azalış gözlemlenmiştir.

Malaka Boğazı

Kıyıdaş ülkeler tarafından alınan önlemler (devriye uygulamaları) sayesinde 2016 - 2020 arasında hiçbir eylem tespit edilmemişse de 2021 Ocak ayında bir hadise yaşanmıştır. Genel durum geçmişe göre stabil olarak devam etmekte olsa da dikkat edilmesi gereken bölgeler arasındadır.

Malezya

Bandar Penawar ve Johor'da demirli, Tanjung Piai açıklarında ise hareket halindeki gemilere yapılan saldırılar rapor edilmiştir. Diğer bölgelerde ise genellikle demirli gemilere saldırı düzenlenmektedir.

Sabah Bölgesi

Çoğunlukla römorkörler, dubalar ve balıkçı teknelerine saldırı düzenlenmektedir. 2018 ve 2019'da 2, 2020'de ise bir mürettebat kaçırma hadisesi yaşanmıştır. Ticari gemiler de risk altındadır.

Filipinler

Sibutu adası ve çevresinde, Tawi Tawi, Sulu Denizi, Celebes Denizi ve Doğu Sabah bölgelerinde römorkörler, dubalar, balıkçı tekneleri ve ticari gemilere saldırı hadiseleri yaşanmıştır. Saldırıları çoğunlukla gasp ve fidye için kaçırma eylemlerinden meydana gelmiştir. 2018 ve 2019'da 2, 2020'de ise 1 mürettebat kaçırılmıştır. Saldırganların Abu Sayyaf grubu (ASG) militanı olduğu tahmin edilmektedir.

Manila-Batangas Bölgesi

Günümüz ve geçmişte saldırı hadiseleri meydana geldiğinden dikkat edilmesi gereken bölgeler arasındadır.

Singapur Boğazı

2019 Aralık ayından itibaren saldırılarda artış kaydedilmiştir. Korsanlar hareket halindeki ve demir atmış gemilere saldırabilmektedir. Saldırıları genellikle gece gerçekleştirilmektedir.

Güney Çin Denizi Bölgesi

Tioman, Pulau Aur, Anambas, Natuna, Mangkai Adaları, Subi Besar ve Merundung bölgelerinde geçmişte yaşanan hadiseler son bulsa da Malezya, Endonezya, Singapur ve Güney Çin Denizi bölgelerinde meydana gelen saldırılar nedeniyle izlenen bölgelerden biridir.

Batı Afrika (Gine Körfezi) Bölgesi

Angola

Muhtelif gasp hadiseleri meydana gelmiştir.

Benin (Cotonou)

Güncel durumda vakalarda azalma gözlenmektedir. Hadiseler, saldırganların yaralanma ve ölümlerle sonuçlanan saldırılar gerçekleştirdiklerini ve kullandıkları teçhizatın (silah, mühimmat ve benzeri) üst seviyede olduğunu göstermektedir. Gemilere yönelik gasp ve fidye için mürettebat kaçırma eylemleri düzenlenmiştir. Geçmişte ise tankerler, taşıdıkları emtia (gaz ve petrol) için kaçırılmıştır.

Kamerun

Vaka sayısı geçmişten günümüze azalmaktadır. Fidye için mürettebat kaçırma eylemleri yaşanmıştır.

Ekvator Ginesi

Kamerun gibi burada da vaka sayıları azalmışsa da geçmişte Luba'nın 40 deniz mili açıklarında gemi kaçırma eylemleri rapor edilmiştir.

Gabon

Port Gentil'in 70 deniz mili açıklarında mürettebat kaçırma eylemleri yaşanmıştır.

Gana

Demirlemiş gemilere saldırılar düzenlenmektedir.

Gine

Gana'da olduğu gibi demirlemiş gemilere saldırılar düzenlenmektedir.

Fildişi Sahili

Yaşanan hadiseler oldukça azalsa da risk devam etmektedir.

Nijerya (Lagos/Apapa, Bayelsa / Brass / Bonny Adası / Port Harcourt)

Genellikle ağır silahlı saldırganlar tarafından açık denizde, nehirlerde, demirleme alanlarında ve limanlarda gasp ve kaçırma saldırıları yapılmaktadır. Kıyıdan 200 deniz mili açığa kadar eylemler görülebildiğinden tüm bölge yüksek riskli kategoridedir. Kaçırılma hadiseleri mürettebat için en yüksek risk olmaya devam etmektedir. Geçmişte tankerlere taşıdıkları gaz ve petrol için gasp eylemleri de düzenlenmiştir.

Togo

Saldırılar demir bölgelerinde meydana gelmektedir. Kaçırma ve gasp hadiseleri yaşanmıştır. Ayrıca Nijerya'da olduğu gibi tankerler, taşıdıkları gaz ve petrol için gasp eylemlerinin hedefi olmuştur.

Kızıldeniz / Aden Körfezi / Somali / Arap Denizi / Hint Okyanusu

Korsanlar otomatik silahlar ve RPG kullanmaktadır. Geçmişte Somali'den Maldivler'in batısına kadar tüm bölgede saldırılar yapılmıştır. Günümüzde ise Birleşmiş Milletler'in önderliğinde muhtelif ülkelerin çabalarıyla yaşanan hadise sayısı neredeyse sıfırlanmışsa da risk hala oldukça yüksektir. Bölgede 2021 yılında bir saldırı teşebbüsü yaşanmıştır.

Yemen

Her ne kadar korsanlık amacı taşımasalar da Yemen'de devam eden iç savaş nedeniyle yaklaşan gemilere ateş açılabilir.

Hürmüz Boğazı / Umman Körfezi

Her ne kadar korsanlık amacı taşımasalar da 2021 yılı içerisinde gemiye kaçak giriş ve gemi üzerinde infilak hadiseleri yaşanmıştır.

Güney ve Orta Amerika ile Karayipler Bölgesi

Brezilya (Macapa)

Hadise sayısındaki artış nedeniyle dikkatli olunması gereken bölgelerden biridir.

Kolombiya (Cartagena)

Demirli gemilere saldırılar yaşanmaktadır.

Ekvador

Saldırganlar otomatik silahlar kullanmaktadır ve gemilere ateş açılabilir.

Haiti

Port Au Prince açıklarına dikkat edilmelidir.

Meksika (Puerto Dos Bocas)

Bölgedeki korsanların ağır silahlı oldukları bildirilmiştir. Yaşanan gasp hadiseleri devam etmektedir.

Peru

Bölgede yaşanan hadiselerde (gasp eylemleri) artış gözlemlenmektedir.

Venezuela (Puerto La Cruz / Puerto Jose)

Her ne kadar saldırıların sayısı azalmışsa da dikkat edilmesi gereken bölgelerden biridir.

Doğu Avrupa / Ukrayna

Her ne kadar korsanlık hadisesi yaşanmamış olsa da savaş sırasında bölgeye yayılan mayınlar nedeniyle Ukrayna kıyı hattı boyunca dikkatli olunmalıdır.

Saldırlara Karşı Alınan Önlemler

Ticari gemiler, kullanım amaçları doğrultusunda bir noktadan diğer noktaya taşıdıkları yükü güvenli bir şekilde taşımak amacıyla inşa edilmiştir. Bu gemilerin kütlelerinin büyüklüğü, küçük teknelere göre manevra kabiliyetlerini ve hızlarını düşürmektedir. Korsanlar bu nedenle hareket kabiliyeti üstünlüğünü sağlamak amacıyla

saldırılarında küçük tekneler ve botlar kullanmaktadır. Bu şekilde gemilere hızlıca yaklaşabilseler de güverteye tırmanabilmek için kancalı halat veya merdivenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Korsanların gemilerdeki muhtemel tırmanma noktalarına gerilen jiletli teller sayesinde güverteye ulaşmaları belirli ölçülerde engellenebilmektedir.

Bir başka yöntem ise gemiye tırmanmaya çalışan saldırganların basınçlı su tutularak gemiden uzaklaştırılmalarıdır. Rahatsız edici ses dalgaları yayan cihazlar ile lazer aletleri vasıtasıyla saldırganların ses ile rahatsız edilmesi ve lazer ışını ile görüşlerinin engellenmesi de kullanılan yöntemler arasındadır. Direnme yöntemlerinden bir diğeri ise geminin iskele ve sancak istikametlerine manevra yaparak korsan teknelerinin ilerlemesini zorlaştıracak büyüklükte dalgalar meydana getirmektir.

Saldırganların otomatik ve ağır silahlar kullanmaları durumunda, uzun menzilden tehdit oluşturmaları nedeniyle bu yöntemler etkisiz kalabilmektedir. Bu durumlar için ise gemide genellikle asker kökenli ağır silahlı profesyonel korumalar bulundurma yoluyla saldırı esnasında korsanlara karşılık verilerek saldırganların püskürtülmesi veya etkisiz hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu yöntem, çatışma ihtimaline sebep olabileceği için can kaybı riski içermektedir. Ayrıca gemi içerisinde inşa edilecek ve "Citadel" adı verilen mukavemetli malzemedan yapılan ayrı bir güvenlik alanı da oluşturulmaktadır. Gemi adamları saldırı esnasında kendilerini bu bölmeye kilitleyerek özellikle fidye için kaçırma maksadıyla gemiye saldıran korsanların kendilerine ulaşmalarını geciktirebilmektedir. Ne var ki bu yöntem de saldırıları tamamen önleyememektedir. MV Mozart hadisesinde yaşandığı gibi, yerel otoriteler tarafından uygun zamanda müdahale edilememesi neticesinde "Citadel" in kapısının kesilmesinin ardından korsanlar mürettebata ulaşarak bir kişiyi öldürüp, iki kişiyi yaralamıştır.

Tekne ve Yük Sigortacılığı ve Korsanlık

Korsanlık faaliyetleri sonucu gemi veya yükte meydana gelebilecek fiziki hasarlar ülkemizde ve dünyada oldukça yaygın olarak kullanılan Enstitü Tekne (Zaman ve Sefer) ve Yük Klozları kapsamında:

1. Enstitü Zaman Klozları: Tüm Riskler, Sınırlı Riskler ve Tam Zıya 1.10.83 ve 1.11.95 versiyonları için 6.1.5 maddesi ile
2. Enstitü Sefer Klozları: Tüm Riskler, Sınırlı Riskler ve Tam Zıya 1.10.83 ve 1.11.95 versiyonları için 6.1.5 maddesi ile ve
3. Enstitü Yük Klozları: Tüm Riskler (ICC A) için söz konusu klozların çalışma prensipleri gereği teminat altına alınmıştır.

ICC (B) ve ICC (C) klozlarında ise aksine sözleşme bulunmadıkça teminat dışı bırakılmıştır.

Belirtmek gerekir ki, ICC (B) ve ICC (C) hariçindeki klozlar ile yalnızca korsanlık faaliyetleri sonucu gemide veya yükte meydana gelebilecek fiziki hasarlar teminat altına alınmaktadır. Ancak yükün çalınarak satılmasına kıyasla geminin veya mürettebatın kaçırılarak fidye elde edilmesi, çoğu zaman korsanlara daha cazip geldiğinden bu eylemler neticesinde uğranılacak hasarlar her durumda teminat dışı bırakılacaktır.

Bu noktada ise “Kaçırılma ve Fidyeye” (Kidnap and Ransom) teminatı ile gemi sahiplerinin ve mürettebatın kaçırılma sürecinde uğrayacakları maddi ve bedeni hasarlar koruma altına alınabilmektedir. Söz konusu teminatı sağlayan şirketler dünyada faaliyet gösteren güvenlik ve kriz yönetimi şirketleriyle koordineli olarak çalışmaktadır.

Bünyelerinde yer alan profesyoneller ile teminat kapsamında saldırganlar ile fidye ve kaçırılanların bırakılma pazarlıkları yürütülmektedir.

Unutulmamalıdır ki fidye alışverişi gayri meşru bir eylemdir ve ödemeler banka transferi gibi meşru yollarla yapılamaz. Bu nedenle korsanlar genellikle üzerinde anlaşılan miktarın helikopter veya deniz aracı ile önceden belirlenen bir noktaya bırakılmasını talep ederler. Bu yöntem ödemenin ulaştırılması sırasında birtakım tehlikelere maruz kalılabileceği anlamına gelmektedir. “Kaçırılma ve Fidyeye” teminatıyla fidye ödemesinin yanında taşınması sırasında uğranılacak zararlar da teminat altına alınmıştır. Ayrıca kaçırılan kişilerin uğrayacakları bedeni zararlar neticesinde tedavi masrafları, danışmalık, seyahat gibi çeşitli yan giderler de kapsam dahilinde tazmin edilebilecek zararlar arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak yukarıda belirtilen tüm önlemler korsanlık riskinin gerçekleşme ihtimalini veya gerçekleştikten sonra uğranacak maddi kayıpları aşgariye indirmek için faydalı olsalar da korsanlık faaliyetleri küresel refahtan en az pay alabilen bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Gelir adaletsizliği ile mücadele kapsamında elde edilecek her kazanım şüphesiz bu tarz hadiselerin sayısının azaltılmasına imkân sağlayacaktır.

Sami Mert ŞENGÜN
VHV Sigorta A.Ş.
Reasürans Müdürü

Kaynakça

- *Piracy Prone Areas and Warnings (icc-ccs.org)-Clauses Search Title (iua.co.uk)*
- *History of Piracy « Pirate Attack*
- *<https://listverse.com/2017/02/27/10-shocking-cases-of-modern-piracy/> (bağlantı her ne kadar resmi bir kuruma ait olmasa da sayfada değinilen tüm olaylar farklı kaynaklardan doğrulanmıştır.)*

Yabancı Basından SEÇMELER

Ukrayna İşgalinin Küresel Sigorta Sektörüne Etkileri

“İşgalin Küresel Sermaye Piyasalarına Etkisi Çok Hızlı Olmuştur.”

Önemli Çıkarımlar

Emtia fiyatlarındaki dikkate değer artış ile tedarik zincirlerinde yaşanan önemli aksamanın, dünya genelindeki merkez bankalarının enflasyonun yaratmış olduğu baskıyla mücadele çabalarını daha da zorlaştırması beklenmektedir.

Çatışma, Rus sigorta şirketlerinin bilançoları üzerinde olumsuz bir etki yaratırken, olası ek yaptırımların reasürans seçeneklerini sınırlaması öngörülmektedir.

Yaptırımların daha da artması, uluslararası faaliyet gösteren sigorta ve reasürans şirketlerinin Rusya'ya ilişkin iş yazma kabiliyetlerini etkileyebilir. Bu durumdan en çok etkileneceklerin, büyük enerji ve altyapı riski yazan sigorta şirketleri ile reasürörler olacağı belirtilmektedir.

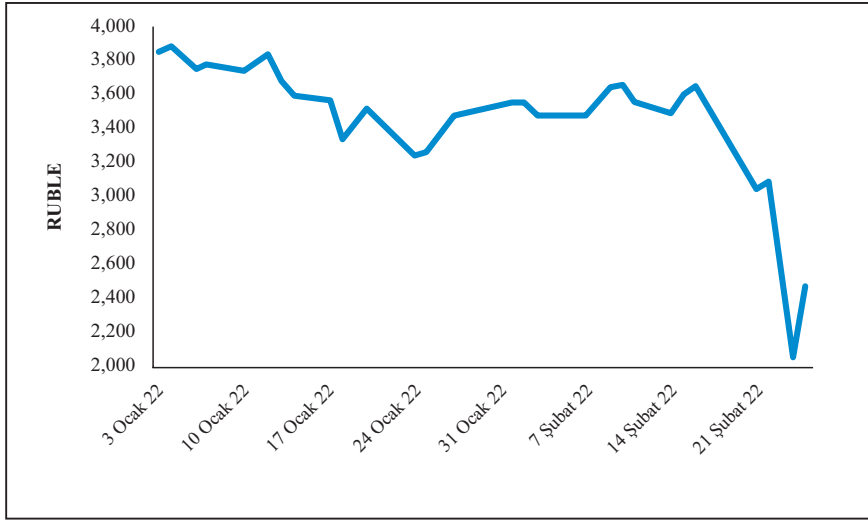
Mevcut sürecin çok dinamik ve oynak yapısına paralel olarak da AM Best işgal durumunun sigorta piyasasına olan etkilerini izlemeye devam edecektir.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin dünya sigorta piyasası üzerinde olumsuz anlamda önemli bir etki yaratması beklenmektedir. Yaptırımların ekonomik sonuçları arasında enflasyonist baskılara katkıda bulunabilecek emtia fiyatlarında yaşanacak önemli bir artış ve küresel merkez bankalarıyla birlikte ABD Merkez Bankası'nın enflasyonu kontrol altına alma çabalarını zorlaştırabilecek bir süreçten bahsedilebilir. Tüm bu değerlendirmelerin yanında, yaptırımların sadece petrol ve emtia fiyatları üzerinde değil, eş zamanlı olarak da turizmin yanı sıra dünyanın daha az dirençli ülkelerinin ekonomileri üzerinde de ciddi bir zincirleme etkide bulunabileceği anlaşılmaktadır. Yaptırımların daha da artmasının uluslararası sigorta ve reasürans şirketlerinin Rusya'ya ilişkin riskleri yazma kabiliyetlerini olumsuz anlamda etkilemekle birlikte mevcut poliçelere ait tazminat taleplerini karşılama noktasında da zorluk yaşamalarına neden olacağı tahmin edilmektedir. Tarihsel olarak oldukça kârlı bir grafik çizen

ancak bu süreçten olumsuz anlamda en çok etkileneceklerin ise Londra sigorta piyasası ile uluslararası reasürörler gibi büyük enerji ve altyapı riskleri yazan pazardaki ana aktörlerin olması beklenmektedir. Rus menşeli nakliye şirketlerine yönelik reasürans korumasına sahip olan yabancı sigortacıların, hasar tazmini sürecinde sorun yaşamaları beklenmektedir. Tahvil faizlerinin yükselmesiyle birlikte hisse senedi piyasalarının daha da oynak hale gelmesi, sigortacıların bilan-

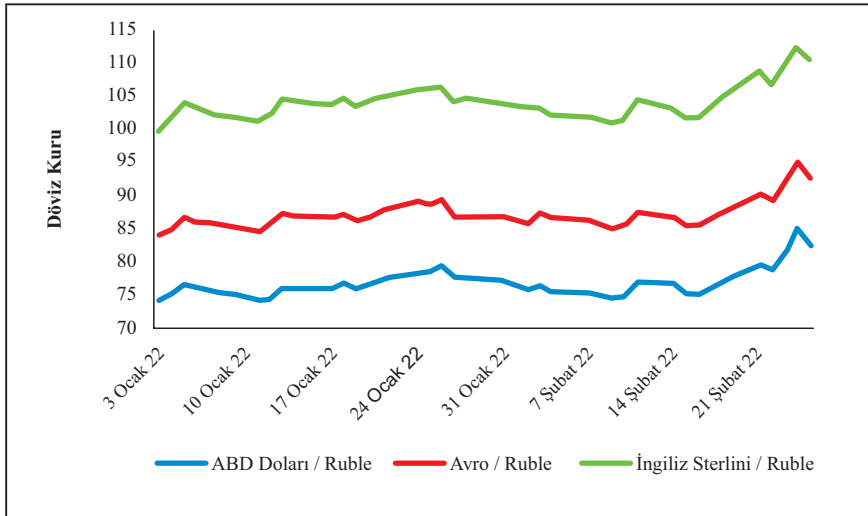
çolarında baskı hissetmelerine neden olacaktır. Risklerini yönetebilmek için hedging gibi finansal araçlara bağımlı olan şirketler, bu kapsamda yüksek maliyetlerle karşılaşabilir. Çatışmaların yoğunlaşması, sistemik bir siber saldırı riskinin artmasının yanında önemli kayıplara da neden olabilir. Artan risk algısı, sıkılaşmakta olan siber pazardaki fiyatların daha da yükselmesine yol açabilir.

Grafik-1 Rusya Borsası - MOEX, 2022

Kaynak: Investing.com

Grafik-2 RUB Döviz Kurları, 2022

Kaynak: Investing.com

“Mantıksız ve Kabul Edilemez Talepler”

Rusya'nın Aralık 2021'de Ukrayna ve NATO'dan bir dizi talepte bulunması bölgedeki gerilimi tırmandırmıştır. Bu talepler dizisi, Ukrayna'nın NATO'ya katılımının yasaklanması ile NATO'nun Doğu kanadına asker ve silah konuşlandırılmasının sınırlandırılmasını içermektedir. Rus hükümeti, taleplerini açıklarken, Rus devletinin çıkarlarının göz ardı edilmesi durumunda askeri bir yanıtla karşılık verilebileceğini bildirmiş ancak söz konusu talepler Batılı hükümetler ve NATO tarafından mantıksız ve kabul edilemez bulunmuştur.

Ocak 2021 itibarıyla Rusya, Ukrayna sınırı çevresinde agresif bir şekilde askeri tahkimatını seferber etmeye başlamıştır. Rusya 24 Şubat tarihinde Beyaz Rusya ile kuzey sınırından, Güney'de Kırım'dan ve ayrıca kendi topraklarının Doğu sınırı ötesinden Ukrayna'ya saldırarak toprakların işgal hareketini başlatmıştır. Ülkenin başkenti Kiev de dahil olmak üzere Ukrayna genelinde bir düzineden fazla şehir hava ve kara taarruzuyla saldırıya uğramıştır.

Sermaye Piyasalarına Olan Önemli Etkiler

Sermaye piyasalarında gözlemlenen düşüş, devam eden oynaklık ve belirsizliğin hâkim olduğu süreçte ani ve şiddetli olmuştur. Rus hisse senedi endeksi MOEX %45'ten fazla düşerken, Rusya Federasyonu'ndaki menkul kıymet alım satım işlemlerinin ana göstergelerinden biri olan ve USD cinsinden gösterilen RTS endeksi 24 Şubat sabahı erken saatlerde %40'tan fazla düşüş göstermiştir. Her iki endeks o zamandan bu yana yaşamış olduğu kayıpların bir bölümünü geri almış olsa da devam eden süreçte oynak kalması beklenmektedir. Dünya genelindeki borsa endekslerine de sirayet eden olumsuz finansal gelişmelere bağlı olarak Rus borsası, dünya genelindeki hisse senedi piyasaları arasında tek düşen borsa olmamıştır.

Rublenin dolar karşısında 1'e 90 seviyesine düşerek değer kaybetmesiyle birlikte küresel çaptaki döviz piyasaları hareketlenmiştir. Diğer yandan, Rusya Merkez Bankası'nın mevcut döviz tamponu dikkate alındığında para birimini destekleme yönünde adım atması muhtemel gözükmeyle birlikte Rusya'nın USD cinsi devlet tahvillerinin 24 Şubat'ta son yılların en kötü günlerinden birini yaşamış olması da dikkatlerden kaçmamıştır.

Orta vadede hem Rusya hem de Ukrayna'daki ekonomik büyüme oranlarının ciddi anlamda etkileneceği tespitinde bulunmaktadır. Tam işgalden birkaç gün önce, IHSMarkit her iki ülke için yapmış olduğu 2022 ve 2023 yıllarına ait GSYİH tahminlerini düşürmüştür. Buna paralel olarak, 2022 GSYİH tahmini Rusya için %3,5'ten %2,7'ye ve 2023 içinse %2,9'dan %2,8'e revize edilirken, Ukrayna için yapılan GSYİH tahmininin ise aşağı yönlü bir seyir olduğu gözlemlenebilmektedir. IHS Markit, Ukrayna için 2022 GSYİH tahminini %4,6'dan %1,9'a, 2023 için de %3,8'den %3,2'ye revize etmiştir. Bu veriler ışığı altında değerlendirildiğinde, her iki ülke için yapılan tahminlerin büyük bir olasılıkla daha da aşağı yönlü revize edileceği öngörülmektedir.

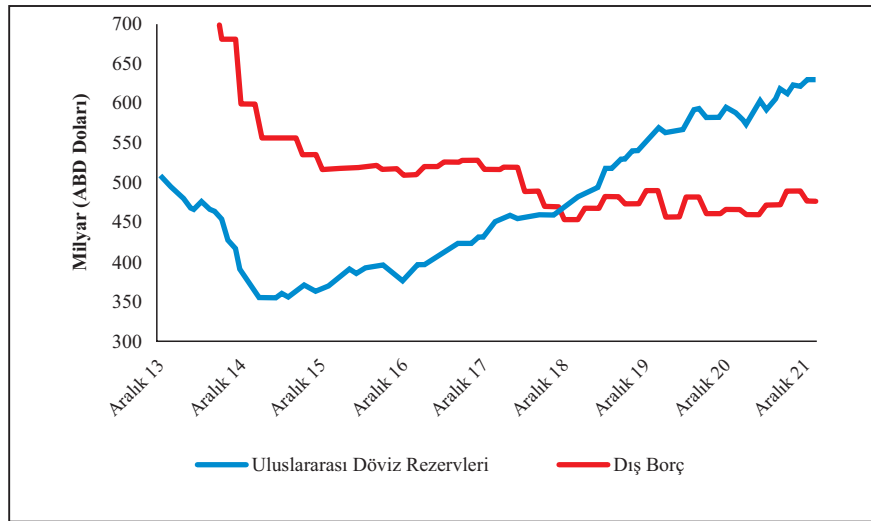
Gözlerden kaçmayan bir diğer husus, Ukrayna'nın 2014-2015'teki işgali sırasında her iki ekonomi daralırken, enflasyon oranının da aynı şekilde çift haneli rakamlara ulaşmış olmasıdır. 2015'te Rusya ekonomisi %2 daralırken, enflasyon %15,5'e ulaşmış ve bunun sonucunda Rusya Merkez Bankası politika faizini %17'ye yükseltmiştir. Ukrayna GSYİH'si hemen hemen %10 daralırken, enflasyonun da %48,6'ya ulaşmış olması, genel ekonomik resmin Ukrayna için çok daha kötü durumda olduğunu göstermektedir.

Rusya'daki mevcut ticari faaliyet ortamının ve aynı zamanda Rusya'da iş yapan yabancı firmalar için şartların daha da zorlayıcı bir hal alacağına

kesin gözüyle bakılmaktadır. Rusya'ya yönelik uygulanan mevcut yaptırımların nispeten sınırlı olduğu dikkatlerden kaçmazken ek yaptırımların durumu olumsuz anlamda daha da karmaşık hale getirmesi beklenmektedir. Rusya ekonomisinin, emtia sektörü dışında kalan kısmının görece

küçük oluşu maruz kalacağı olumsuz etkiyi muhtemelen sınırlayacaktır. Diğer yandan, muhtelif başka finansal kurumlara uygulanabilecek yaptırımlar daha fazla komplikasyona yol açmak ya da mevcut durumu daha da ciddi şekilde kötüleştirme gibi riskleri içinde barındırmaktadır.

Grafik-3 Rusya Dış Borç Stoğu, Aralık 2013- Ocak 2022

Kaynak: Rusya Merkez Bankası

Rusya'daki Sigorta Pazarı ve Şirket Bilançoları Üzerindeki Etkileri

Yaptırımlar, Rus sigortacıların bilançolarını ve aynı zamanda uluslararası ortaklarıyla olan ilişkilerini etkileyecektir. Yatırımlara ait değerlemelerin, hisse senedi piyasasında yaşanacak uzun soluklu bir gerilemeden, Rusya Merkez Bankası'nın politika faiz oranında gerçekleştireceği artırımdan veya kredi marjlarının genişlemesinden etkileneceği değerlendirilmektedir. Bunun yanında, Rus devletinin ya da kurumsal Rus şirketlerinin kredi notlarının düşürülmesi durumunda, tahvil portföylerinin kredi kalitesinin bozulması beklenmektedir. Madalyonun bir diğer yüzünde bilanço özelinde incelendiğinde ise beklenenden daha yüksek bir enflasyonun hasar maliyetlerini artırarak rezervlerin

yeterliliği üzerinde negatif yönde bir baskı yaratması kaçınılmaz gözükmektedir.

Halihazırdaki uluslararası sigorta/reasürans kapasitesine erişime yönelik uygulanacak herhangi bir kısıtlama, özellikle büyük enerji ve alt-yapı riskleri olmak üzere ülkedeki muhtelif risklerin daha da yoğunlaşmasına yol açacaktır. Uluslararası reasürans kapasitesinin azaltılmış olması, dış yaptırımlara maruz kalan sigorta şirketlerine reasürans kapasitesi sağlanabilmesi amacıyla 2016 yılında kurulmuş, devlete ait bir reasürans şirketi olan "Russian National Reinsurance Company"nin daha fazla piyasa katılımını zorunlu kılacaktır. Bireysel şirketler ile yatırımcıları hedef alan ilgili yaptırımlar, bu süreçten etkilenen sigortacılar ile pazardaki diğer aktörler arasındaki paylaşımı yeniden belirleyebilir.

Yaklaşmakta Olan Yeni Yaptırımlar

Rusya'ya yönelik uluslararası yaptırımların önümüzdeki günlerde genişletilmesi beklenmektedir. Dünyanın dört bir yanındaki farklı ülkeler, giderek daha fazla yüksek varlıklı bireyi, Rus parlamentosu üyelerini, savunma, enerji ve finans sektörleri de dahil olmak üzere ekonominin stratejik olarak önemli kabul edilen sektörlerini hedef alan ek yaptırımları açıklamış bulunmaktadır. SWIFT finansal mesajlaşma sistemi ile ilgili yaptırımlar da hâla masada durmaktadır.

Başta ABD ve Birleşik Krallık olmak üzere diğer birçok ülkeyle birlikte Avrupa Birliği de, Rusya'daki devlet borcunun çevrilmesine imkân tanıyan finansal araçları sınırlamak amacıyla yasakları ikincil piyasalarda (OFZ Bond Markets/Rus Hazine Bonosu Piyasası) Rus borcunun ticaretini de içerecek şekilde genişletmiş bulunmaktadır. Atılan bu adımlar, Rus hükümetinin finanse edilebilmesine yardımcı olan uluslararası pazarlar ile diğer gelir kaynaklarına ulaşımı kesmeyi amaçlamaktadır. Bu durum, 2014'ten beri yürürlükte olan ve bahsi geçen finansman kaynaklarına yönelik yaptırımları daha da genişletmektedir. Diğer yandan, OFZ hazine bonolarının büyük bir bölümüne Rus devlet bankalarının sahip olmasından dolayı, bu son kısıtlamanın sınırlı bir etki yaratması beklenmektedir. Yabancı payının %20'nin altında olduğu tahmin edilmektedir. Dolayısıyla, ikincil piyasada uygulanan yaptırımların, yabancı yatırım ve buna bağlı talep noktasındaki esnekliğini olumsuz anlamda etkileyecek olsa da yukarıda bahsedilen oran dikkate alındığında finansal istikrarı önemli ölçüde etkilemesi beklenmemektedir.

Gündemde olan bir başka olası yaptırım ise Rusya'nın genel endüstriyel alt yapısı ile zaman içinde inovasyon yeteneğini önemli ölçüde etkileyecek olan teknoloji ve yazılım kaynaklı ürünlere yönelik ihracat kısıtlamalarının kabul edilmesidir. Söz konusu ihracat kontrollerinin, birçoğunun başka bir yerden kolayca temin edilmesi

mümkün olmayan kalemlere yönelik getirilmesi beklenmektedir.

Yaptırımların uygulanmasına ilişkin süreç çift yönlü bir yola benzetilebilir ancak bu noktada özellikle dikkat edilmesi gereken husus yaptırıma katılacak ülkelerin aynı seviyede zorlukla karşılaşmayacağı gerçeğidir. Avrupa Birliği, gaz tüketiminin önemli bir bölümünde Rusya'ya bağımlıyken, mevcut ortamda oldukça artmış olan fiyatların daha da yüksek seviyelere sıçrayacağı hususunda genel bir kaygı hakimdir. Almanya, Estonya ve Güney Kıbrıs da dahil olmak üzere Rusya ile oldukça sıkı ticari ve finansal bağları olan ülkelerin yaptırımların etkisini daha keskin hissedeceği kaçınılmaz görülmektedir.

Uygulanan yaptırımların doğal olarak Rusya'da ekonomik bir hasar meydana getirmesi beklenirken, bu yaptırımlar Rusya'nın politik durumunun değiştirilmesinde yaptırım uygulayan ülkeler açısından olumlu anlamda sınırlı bir etki yaratılabilmektedir. Gerçekleşen son olaylar, Rusya'nın 2014'e göre daha cesaretli görüldüğünü ve ülkeye uygulanan yaptırımların kötü etkilerini bertaraf etme anlamında daha hazırlıklı olduğunu göstermektedir. 2014'te yaşanan işgal sırasında, Rusya'nın dış borç stoğu döviz rezervlerinden çok daha yüksek seviyede olduğu anki durum bunun tam tersine işaret etmektedir. 2015'in başındaki döviz rezervi 400 milyar ABD dolarının altında bir seyir izlerken, şimdiki tabloda 600 milyar doların üzerindedir. 2015 başında yaklaşık 700 milyar ABD doları olan dış borç stoğu bugün 500 milyar ABD dolarının altında seyretmektedir.

AM Best,
25 February 2022
Çeviren: K. Sertuğ SUNAY